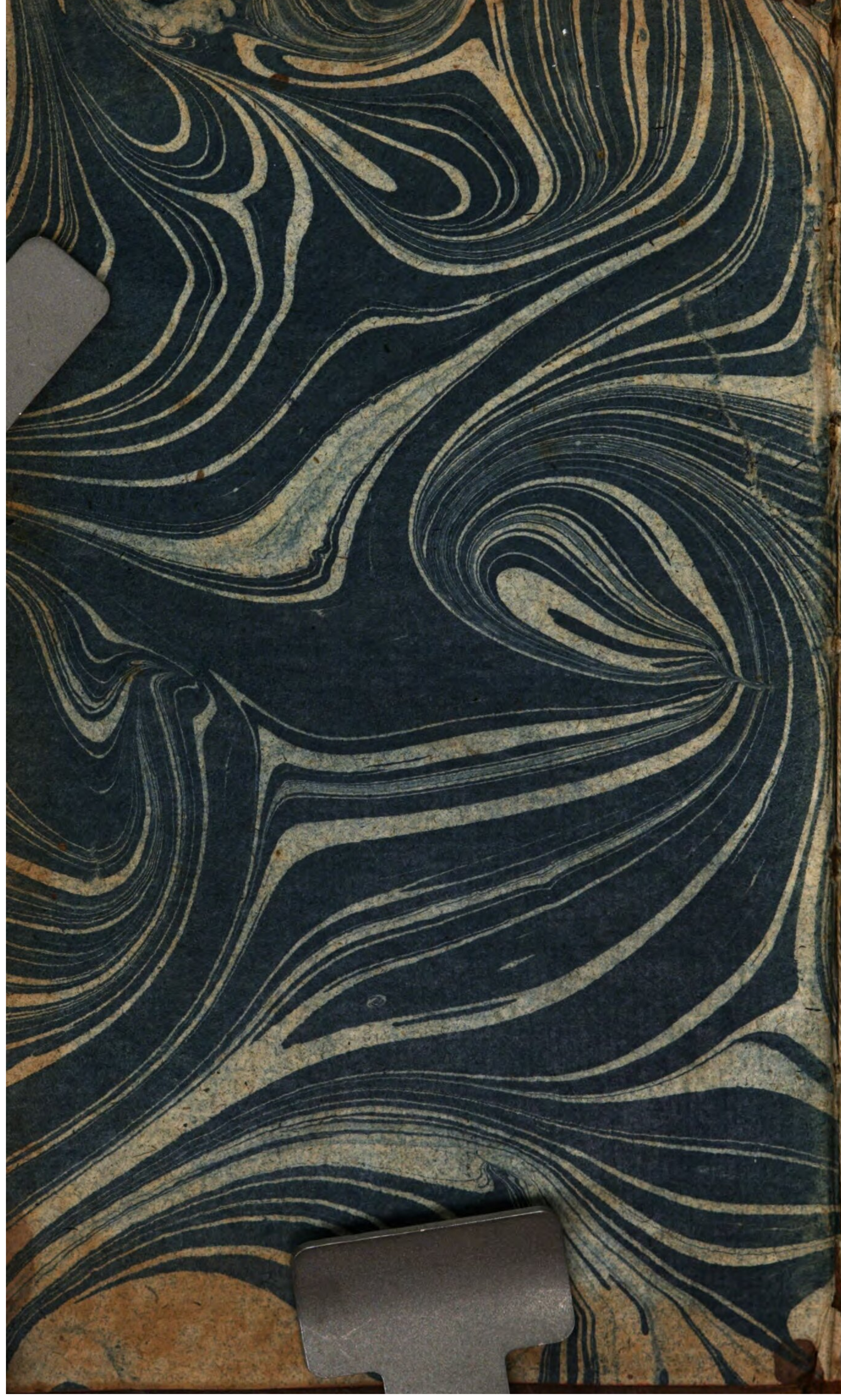

Med. g.

1

1262

MEDICAL MANUAL

FOR THE NAVY

BY

WILLIAM L. BAKER

OF THE

NAVY

DEPARTMENT

OF THE

NAVY

AND

ARMY

OF THE

UNITED STATES

1774

80 Med. gen. 1.

mifcel

Aaskow.

1.

DIARII
MEDICI NAVALIS

IN EXPEDITIONE ALGERIENSI

CONSCRIPTI

ANNUS PRIMUS.

AUCTORE

URBAN BRUUN AASKOW,

M. D. & CLASSIS REGIÆ DANICÆ MEDICO.

HAVNIÆ,

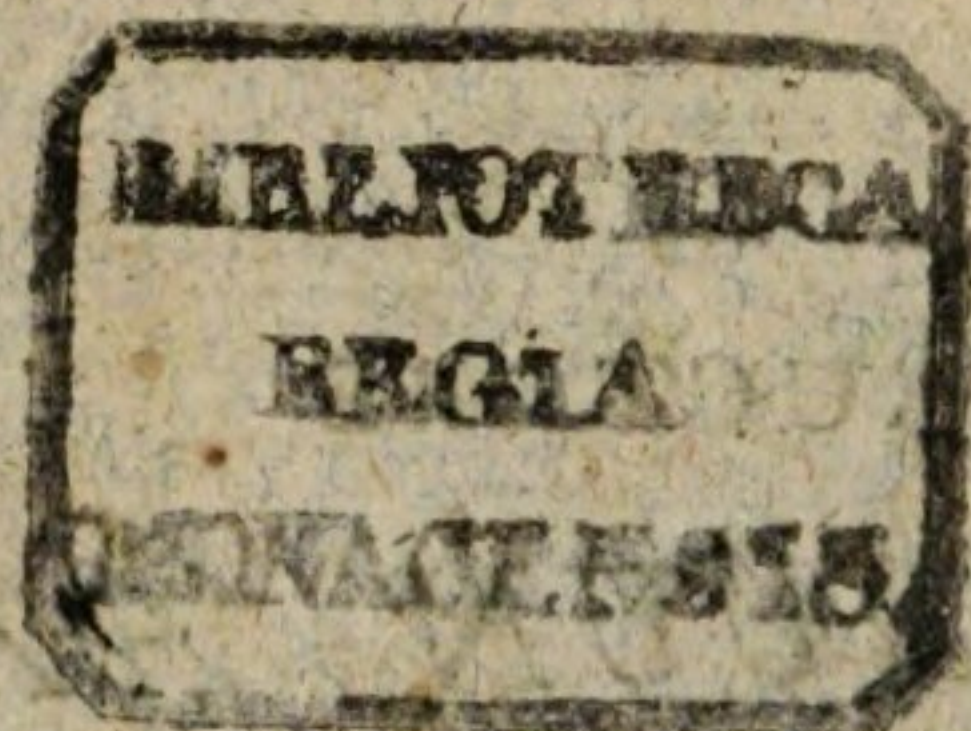
Typis N. MÖLLERI, Aulæ Typographi.

1774.

*Jeg seer et Tvillingfolk, hvis muntre Sieler viser
At Fred og Frugtbarhed ernærer deres Blod;
Et Folk hos Havet, som sig selv og andre spiser
Med din Velsignelse til Tarv og Overflod.*

*Lad Kierlighed og Dyd forene deres Tanker!
Lad Enighed og Ret udføre deres Sag!
Saa tit de bidser Seil, saa tit de kaster Anker!
Saa lad Lykksalighed omringe deres Flag!*

Tullin.

SERENISSIMO

PRINCIPI

FRIDERICO

PRINCIPI HÆREDITARIO

DANIÆ & NORVEGIÆ, VANDALORUM
GOTHORUMQUE,

DUCI SLESVICI, HOLSATIÆ STOR-
MARIÆ, DITMARSIAE,

COMITI OLDENBURGIAE & DELMEN-
HORST &c. &c.

FRATRI REGIS & AMICO

OPTIMO PATRIÆ GENIO TUTELARI

ARTIUM LITTERARUMQUE

PROMOTORI & FAUTORI.

HOCCE OPUSCULUM
TANQUAM PIUM
GRATISSIMI DEVOTISSIMIQUE

ANIMI
DOCUMENTUM

CONSECRAT.

DIE 26 JANUARI

ANNI 1774.

AUCTOR.

PROOEMIUM.

Nimis notum est, quantum periculi, retardationis & damni multitudo ægro- tantium creaverit classi Danicæ, quæ anni 1770 mense Majo, duce excellentissimo Heroe Kaas, S. R. M. Thalaffiarcha, Equite & Clavigero, Algeriam petiit ¹⁾.

Originem

¹⁾ Naves, quibus tota classis constabat, sequentes erant:

NAVES BELLICÆ MAJORES.

a) *PRINTS FRIDERICH.*

70 Torment. 573 classiar. 150 milit.

b) *PRINCESSE SOPHIA MAGDALENA*

60 Torment. 391 classiar. 120 milit.

c) *MARS.*

50 Torment. 320 classiar. 103 milit.

A

d) *Schleswig.*

Originem itaque horum morborum eorundemque genium breviter exponere, antequam ipsum institutum aggredior, haud inutile fore censeo; præsertim quia inter propria mea observata haud pauca occurrunt de navibus, quæ priori anno epidemicum morbum sustinuerant.

Ex Diariis scilicet Chirurgorum hujus classis liquide patet, duas naves bellicas minores, Christianföe & Havfruen, morbum contagiumque secum e patria exportasse, &
navem

a) *SCHLESWIG.*

50 Torment 320 classiar. 103 milit.

NAVES BELLICÆ MINORES.

e) *Fregatten HAVFRUEN.*

30 Torment. 195 classiar. 20 milit.

f) *CHRISTIANSÖE.*

30 Torment. 195 classiar. 20 milit.

NAVES BOMBARDICÆ.

g) *STAAEBRAV*, duo gerens mortaria & 12 Tormenta minora, classarios habebat 41.

h) *PAKAN*, 2 mortaria & 10 Tormenta minora, 35 classarios.

Navis provisionem gerens, eademque pro recipiendis ægris fauciisque Navium bellicarum instructa habebat 12 Tormenta minora, 59 nautas.

Hæcce classis die 2do Maji Algeriam petens vela vento dabat.

navem bellicam 50 tormentorum, Martem, contagii etiam suspectam fuisse, siquidem jam ante abitum nostris ex undis quidam vehementer in illis navibus eodem morbo laborarunt præsidiarii, numerusque decumbentium in itinere multopere auctus fuit.

Constitutionem hujus epidemiae in patria, & quomodo hac naves primum inficiebantur, paucis describere primum nostrum erit negotium.

Præsidium classis navalis regiae, quæ 1769 extra portum in anchoris commorabatur, initio optime valebat, usque dum nautici navis bellicae, Wilhelmina Carolina dictae, afferendo aquam dulcem navi cuidam bellicae russicae²) contagium (triste sane præstiti officii præmium) ex infecta eadem nave in suam reportabant.

Hocce contagium non ita multo post in itinere, quod in mari balthico per 4 hebdomades suscepit classis eadem, primo in ista navi letale suum dispergebat semen, ita ut 80 classarii in reditu ad portum graviter decumberent,

A 2

berent,

²) Mense nempe Augusti classis russica, Archipelagum petitura, hic aliquantum in anchoris tenebatur pro recipienda aqua dulci & victualium provisione.

berent, quos inter ipse Chirurgus primarius, morbo deinde succumbens, per commercium mutuum nauticorum in itinere contagium etiam alias naves infestaverat.

Imprimis vero ex navi nuper dicta ægrotantes, in nosodochium navale deportati ipsum nosodochium valde inficiebant, ita ut & medentes & opitulantes ex commercio cum ægrotis inficerentur, quorum haud pauci ab illo contagio diem obierunt supremum.

Quin imo nautici vel in nosodochio vix restituti, vel ex navi dimissi, contagium per ipsam metropolim disperdere, & hæc, ni fallor, origo fuit epidemiæ istius putridæ, quæ autumno anni 1769 primo se manifestabat, hyeme increfcebat, & vere ac æstate anni 1770 vehementer grassabatur.

Illo enim tempore omnia nosodochia hujus urbis hocce morbo affectis referta, contagioque infecta erant, quod tum etiam longe lateque multos aggrediebatur, & haud paucos neci dabat. Ipse ego mense Martio & Aprili ejusdem anni periculossissime decubui febre putrida petechiali ex illo contagio concepta; cura vero, pio amore mihi semper & honorifice nominandi, nosodochii Fridericiani Medici

dici primarii ³⁾ e mortis quasi faucibus ereptus fui. Per integrum illum annum & initium sequentis anni durabat hæcce epidemia eodem cum furore, donec vere anni 1771 locum cedebat epidemiæ morbillosæ, quæ initio imprimis, cum febre putrida & petechiali mixta, valde perniciosa erat ⁴⁾).

Sed neque hic finis erat epidemiæ supra memoratæ, illa enim, evanescentibus morbillis, continuavit, & jam adhuc satis frequens est, licet illa haud adeo perniciosa amplius esse mihi videatur.

Quod ad genium morbi in urbe ipsa popularis attinet, sub initium febris putrida, biliosa apparebat, quæ per autumnum rarius symptomata inflammatoria ostendebat.

Ineunte vero ac durante hyeme frequentiores apparebant pleuritides & peripneumoniæ putridæ ⁵⁾, valde periculosæ, ac semper diuturnæ. Sub finem vero hyemis & duran-

A 3

te

³⁾ Celeberrimi medicinæ doctoris Fabricii, cujus curæ & instructioni & vitam & genuinam praxis medicæ rationem debeo.

⁴⁾ Cujus exactam descriptionem petat lector e consummatissima cl. Fritschii dissertatione inaugurali de morbillis.

⁵⁾ Qualem epidemiam observavit & descripsit Huxham. Operum Tom. II. pag. 170.

te vere anginae putridae magis frequentes erant.

Tum simul febres observabantur nervosae, imo ipsae febres putridae post paucos dies in nervosas mutabantur ⁶).

Elapso solstitio aestivo, febres magis biliosae iterum observabantur.

Jam ab ipso initio epidemiae nonnullos vidi petechiis notatos, alios nullis, pro diversa scilicet decumbentis constitutione, vitae genere & medela adhibita.

Multi scarlatina simul laborabant, praecipue infantes & mulieres mollioris & laxioris habitus.

Petechiae pariter feminis virisque mollioris constitutionis magis familiares erant, quam robustis ac torosis. In genere plures feminae, quam mares in metropoli febris hacce decubere, & non raro familias vidi integras, ubi viri athleticè valebant, feminae vero omnes febre putrida laborabant.

Nec petechialia, nec scarlatina exanthemata unquam critica esse mihi videbantur.

Maturius

⁶) Ibidem Tom. III. pag. 92.

Maturius seriusve apparebant exanthemata, prouti circumstantiæ favebant, haud tamen his solis adscribi debent.

Sub vere enim anni 1770 omnes fere ægrotantes petechiis maculabantur. Factitias tamen naturalibus plus periculi attulisse ut plurimum, observavi ⁷⁾.

Putridæ biliosæ febres solito modo solvebantur die XI. XIV. XVII. XXI. diarrhoea critica, rarissime sudoribus.

Sudores diebus non criticis sæpius profusi, oborti sine vel cum fallaci levamine, semper magna cum virium prostratione, magnum semper periculum portendebant. Diarrhoea optimi erat indicii, si simul oriebatur transpiratio larga, æqualis, calida, levans, qua absente fallax, incertum sæpius fuit indicium, recidivam vix evitabilem ominans. Urina circa criticos dies semper fere turbida, subsidente sedimento albido, levi, æquali.

Non raro urina haud diaphana apparebat cum nube crassiori sine sedimento, tum semper arenulæ vel sal rubescens ad latera & fundum matulæ conspiciebantur, innatante

A 4

simul

⁷⁾ Factitias eas adpello, quæ regimine calido, aëre intercluso non refrigerato, remediisque calidis productæ fuere.

simul non raro cute salina in superficie urinæ.

Hoc phænomenon apud illos imprimis observabatur, qui diutius febris detinebantur.

Qui pleuritide & peripneumonia putrida hyeme laborabant, hi fere omnes largo calidoque sudore solvebantur circa diem XI. vel XIV. Diarrhoea lævior sæpius simul aderat. Nonnulli larga expectoratione a die 3tio ad 7mum & ultra continuante solvebantur, succedentibus simul aliis evacuationibus.

Levamen a dolore & facilior respiratio post expectorationem optimum semper recuperandæ sanitatis sistebat signum.

Diarrhoea primis diebus sponte affligens, finistrum fere semper mihi dedit prognosticon aut mortis aut longioris morbi. Salivatio sæpius anginas putridas solvebat, sed largam valde salivationem illi imprimis experiebantur, qui febris putrida nervosa affligebantur, quæ evacuatio illis semper salutaris erat, aphthisque non raro concomitata. ⁸⁾.

Aphthæ

⁸⁾ Ipse ego a die morbi XIV. ad XVII. continuo copiosam salivam exspui, ut per horam emunctorium majus saliva penitus madidum reddiderim.

Aphthæ grisei coloris haud nimis densæ salutiferum semper fere dabant signum; hæ ut plurimum diem circa nonum vel XI apparebant, cum deglütitione difficiliori; post 6 vel plures dies illæ decidebant, restante adhuc dolorosa faucium excoriatione ⁹⁾).

Hæc sufficiant de natura epidemiæ patriæ, quam peregrino contagio nobis allatam esse superius retuli.

Hujus vero inter nautas imprimis propagationi & exacerbationi haud parum contribuit periculum, miseria, summum frigus & labor durissimus, quæ sub initium anni 1770 subibat præsidium duarum navium bellicarum minorum (Fregatterne Christianföe og Havfruen ¹⁰⁾) Jam enim a medio Decembris anni 1771 frigus intensius solitoque diuturnius æquor ponte glaciali constrinxerat, glaciesque vinculo, ancora firmiori, has naves tenebat, mox mare procellis exæstuans fallacem

A 5

glaciem

⁹⁾ In detergendis aphthis remedium omnibus aliis superius semper comperi Boracem Venetam, melle rosarum vel syrupo quodam mixtam.

¹⁰⁾ Hæ naves instruebantur autumnò, partim ut naves Indiam orientalem petituras a piratis barbaris defenderent, partim ut mare mediterraneum ingressæ rapiam barbarorum inhiberent.

glaciem in montes accumulabat, qui incerto cursu natantes navibus plusquam scopuli exitium minitabantur. Hos enim inter undasque & procellas jactatæ naves incerto cursu ex uno in alterum conjiciebantur periculum. Mox enim ad littora ferebantur, mox ingentes inter montes glaciales incarceratæ conquassationem vix effugere posse videbantur.

Propter imminens hoc periculum nautæ continuas agere debebant excubias, maximosque semper comminuendo & diffringendo glaciem naves circumdantem sustinebant labores; hinc aqua glaciali rigentes nautæ humidæ vestes nulla ratione ficcare poterant, nec, ut, cum aliis commutarent, maxima vestium copia suffecisset.

Quid itaque mirum tantas calamitates horrendos provocasse morbos. Hinc etiam soluta glacie ingens numerus ægrotantium ab utraque navi in nosodochium deferrebatur navale; horum plerique pleuritide & peripneumonia putrida laborabant; haud pauci sphacelo extremitatum affecti aut vi febris necabantur, aut perdita parte sphacelata restituebantur. Sensim sensimque ægrotabant plures, pluresque recipi debebant in nosodochium

fosodochium, quod neque satis amplum neque necessariis bene instructum ¹¹⁾ ægrotis tunc nimium replebatur, adeo ut plures in eodem decumbere debuerint strato, & non raro nuper adveniens ad latus morientis reponeretur. Increfcenti adeo ægrotantium numero justam curam, diætam congruam & munditiem debite providere vix possibile erat.

Quid itaque certius expectari poterat, quam deterioratio genii hujus morbi? Quid mirum tot illorum in coemeteriis conditos fuisse? Novi enim advenæ præterea graviter, alio licet morbo decumbentes, halitu pestifero nosodochii insuper corripiebantur, & pro sanitate mortem ibi inveniebant.

Nec malignum illud contagium mendentibus parcebat; plerique enim chirurgorum opem ferentium inficiebantur, compluresque moriebantur. Utrum contagio hinc disperso, an singulari anni constitutioni adscribi debeat major malignitas epidemiæ in metropoli transeuntis dijudicare non audeo. Classi demum vere anni 1770 instructa & ad

¹¹⁾ Jam vero nosodochium hoc cura medici ejusdem, cl. Callisen, omnibus, quibus opus est, bene de novo instructum est.

ad abitum in mare mediterraneum parata, valde adhuc sæviebat morbus epidemicus, & in urbe & in nosodochio navali; adeoque non pauci nuper convalescentes ad naves dimittebantur, imprimis navis bellica 50 tormentorum Mars ¹²) sinistrum fatum inde experta est. Duæ nuper nominatæ naves minores de contagio valde suspectæ, dum patriam linquebant, haud paucis onustæ erant ægrotantibus. Quo factum est, ut jam in initio navigationis multi ægrotantes ex his tribus imprimis navibus in navim pro ægris instructam transferri debuerint, hac vero repleta, reliqui restare debuerint, ita ut navibus ad portum Gadensem appellantibus, multitudo ægrotantium in iisdem superesset.

Numerus ægrotantium in itinere ad portum Gibraltar indies increfcebat, quos inter ipse numerabatur Præfectus navis, dictæ Christianfœe, qui in urbem Gibraltar delatus piam & heroicam reddebat animam, Vir admodum desiderandus, a suis amatus, Patriæ utilissimus,

¹²) Quantum inde timendum, ne naves inficiantur, sæpius lugubri experientia demonstrant Cel. Lind & Poissonier, & jam nimis frequens infortunium regia nostra classis experta fuit.

utilissimus, ab amicis pia memoria semper
prosequendus ; puto genere & virtute claris-
simum Nobilem de Arenfeld.

Postquam classis in portu Gibraltar
aquam dulcem, ceteraque necessaria sibi com-
paraverat, Algeriam versus vela faciebat,
ad cujus littora adveniebat die 2 Julii.
Hocce in itinere in aliis quoque navibus præ-
sidium ægrotare incipiebat, quod utrum in-
fluxui climatis calidioris nostris Cimbris Nor-
vegisque omnino infueti ; an aquæ Gibralta-
riæ haustæ, mox valde putrescenti ; an aëri
forsan nimis incluso ; an vero potius contagio ab
aliis navibus recepto adscribendum sit, vel om-
nibus hisce causis simul, in suspensio relinquo.

Ægrotorum vero numerus morbique
vehementia insigniter augebatur continuis illis
excubiis, defatigantibusque laboribus, quos
per 14 dies, quibus Algeria oppugnabatur
sustinere debebant.

Tandem in plerisque navibus plus-
quam tertia pars præsidii graviter ægrotans,
in uno latere navis strata occupare debebat,
dum reliqui in altero latere tormenta cetera-
que ad prælium requisita semper parata habe-
re debebant ; hi itaque per totum istud tem-
pus

pus lectum petere non poterant, sed quisque prope tormenta, prout poterat, decumbebat, diuturnis licet laboribus & excubiis defatigatissimus.

Præterea nec indusia nec vestes commutare permittebat occasio. Quid itaque mirum, si malum inceptum indies augebatur.

Hæc ardua sanorum conditio & ægrotantium multitudo forsan inter principes numerari debet causas, quæ illustrissimum Thalassiarum commovebant, ut suos servandi causa obsidium solveret, portumque mahoniensem peteret.

Huc itaque perveniens dux classis illustrissimus ea, qua semper in classarios suos usus est, paterna affectione mox omnem nervum intendebat, ut ægris sanitas restitueretur & reliquum præsidium a contagio immune conservaretur.

Ejus itaque cura jussuque omnes vehementius ægrotantes in eam insulam deferabantur, quæ destinata est, ut naves ex Asia Africaque advenientes ibi per 40 dies restent, experiundi gratia, num pestifero miasmate inquinatæ sint.

Domicilia

Domicilia vero ibidem constructa nequidem ad capiendam quartam partem ægrotorum sufficiebant, reliqui sub dio in solo collocati, vix velis tecti, vento soleque misere angebantur, & post paucos dies plures eorum debitum naturæ solvebant. Quam primum vero tempus periclitationis nostræ elapsum erat, in insulam Regiam dictam, in nosodochium navale anglicanum ægrotantes nostri deferiebantur, ubi etiam illis, quos nosodochium capere haud poterat, tentoria exstruebantur.

Primo nosodochii chirurgus Cl. Mik-Nill adjungebatur, Cl. Secchi, Medicinæ Doctor, experientissimus, amicus mihi integerrimus, ut uterque tot ægrotorum debitam haberet curam.

Insuper his semper aliqui Chirurgi ex nostris navibus adjungebantur. Indefessa licet adhibita horum virorum cura, non tamen mirandum, multos ægrotantium diem obiisse supremum. Quis enim medentium nescit, quantum ad felicem morborum eventum profit, debitum ac ægrotis cominodum habere locum, strata bona, indusia, vestimenta, ceteraque munditiei adminicula, ægris

ægris maxime necessaria, præprimis vero istis, qui contagiosis malignis decumbunt febribus.

Quantum itaque ex diariis chirurgorum navalium colligere licet, maxima pars horum ægrorum feбри detinebatur putrida, biliosa & maligna. Præprimis vero grave & furiosum delirium, cum oculis fulgentibus, vertigine & cephalalgia, quo plurimi simul & semel corripiebantur sine ulla fere ægrota-tione prægressa, chirurgis imposuit, ut illum morbum pro novo & ignoto declararent. Sæpe enim eo affecti, inter labores diurnos, subito maniacorum instar furere videbantur. Sæpius vero noctu evigilantes, stratis relictis, huc illucque in navi delirantes discurrebant. Utrum furiosum hoc delirium inde derivandum sit, quod incauti nautæ caput nudum vel non satis tectum urentibus solis radiis exposuerint, & hinc expanso sanguine intra cranium, phrenitidis species orta fuerit; an vero aër inter tabulata inclusus, calore atque exhalationibus animalibus & putridis corruptus, huic symptomati producendo faveat; an denique materia putrida in primis viis hærens hoc delirium creaverit; problema esto. Deliria satis quidem

quidem vehementia in progressu putridarum vi ipsius febris producuntur sæpissime, vix autem adeo furiosa. Sæpius autem in navigatione nostra observavimus, febricitantium in loco clauso, ubi aër non renovatur, degentium, deliria & frequentiora & vehementiora devenisse.

Alter morbus, quo multi afficiebantur, dysenteria erat, vel per se orta, vel, ut sæpius, febri putridæ succedens, & agmen miseriarum claudens. Isti morbo pauci, huic plerique succubuerunt, viribus scilicet morbo prægresso omnino fractis.

Nonnulli scorbuto laborabant, qui delati in insulam facilius restituebantur; multi tamen, superato scorbuto, in febrem incidebant putridam.

Postquam diutius in portu vel in terra commorati erant nautici, non pauci febre huic insulæ familiari, tertiana nempe duplici perniciofa, affligebantur.

Febrim hancce nostri chirurgi postea appellare solebant minorcensem¹³⁾.

Excel-

¹³⁾ Quam graphice admodum descripsit celeberrimus Cleghorn.

Excellentissimus noster Thalassiarcha impedire studens, ne portum hostilem naves mercatoriae & prædatoriae intrare possent, sapientissimo consilio e totius classis præsidio sanissimos & ex convalescentibus non nisi plane restitutos pro præsidio istarum navium elegit, quæ obsidioni portus Algeriensis destinabantur. Hinc factum est, ut præsidium earum a morbis postea fere liberum fuerit. Istis vero navibus, quæ convalescentes e nosodochio recipere debebant, non eadem contigit felicitas, licet eodem tempore in eodem navigarent mari.

Ita in navibus, MARS, HAVFRUEN & CHRISTIANSÖE, præsidium optime valuit, nec contagiosis nec putridis obnoxium fuit morbis. Pauci tantum ægrotarunt vel morbis chronicis vel illis, quos errores diætæ tempestatumque injuriæ provocare solent, correpti. In navibus SOPHIA MAGDALENA & SCHLESWIG, plures ægrotarunt, de quibus plura in diario nostro dicentur.

Navis

Navis PRINTS FRIDERICH mense Septembris iter Massiliam versus instituit, in quo haud pauci praesidiariorum febre putrida & dysenteria laborarunt. Eadem navis Massilia in Minorcam reversa, initio mensis Octobris portum Mahoniensem relinquere debebat, sed mala fortuna ad oras ejusdem tanta vehementia scopulis impegit, ut diffringerentur costae ipsaque carina navis structurae elegantissimae & solidissimae.

Hinc in portu restare debuit, & omnibus, quae in ea continebantur, exemptis, inversa navis reparata fuit. Huic operi tota impendebatur hyems, ita ut ante ver anni 1771 portum relinquere non valeret. Massiliam primum petiit initio mensis Aprilis, peracto ibidem octiduo, patriam petitura navis Gibraltariam primo appulit.

Dum in Mahoniensi portu commorabatur navis, praesidium ejus in domum quandam Mahoniae collocabatur.

Qui tunc ægrotabant vel in navim nostram valetudinariam, vel in nosodochium anglicanum, mittebantur.

Licet vero evacuata navis optime purgata fuerat, attamen mox ab initio itineris plures præfidiariorum ægrotabant, & antequam Gibraltariam attingebat navis, multi morbo putrido stratis affigebantur. Hinc coactus fuit præfectus navis, Gibraltariæ valetudinariam navem iterum instruere omnibus, quæ pro ægrotis recipiendis necessaria erant. Optinio itaque ex consilio chirurgi navis hujus nova strata, indusia, vestimenta & debita annona pro ægris comparabantur. Quibus comparatis omnes ægri ex navi bellica in valetudinariam deportati sunt navem, & hac ratione morbo & contagio finem imposuit præfectus. Hos dein ægros curabat solertissimus Moldenhauer tanta cum industria & felici adeo successu, ut ex ægris 100 & amplius paucissimi tantum morirentur.

Navis bellica ipsa patrium portum Havniensem attingebat initio mensis Julii optime valente ejusdem præsidio, siquidem haud ultra decem decumbebant morbis chronicis affecti.

Optassem quam maxime, me hic exactum adjicere potuisse numerum tam eorum, qui ægrotarunt, quam qui mortui sunt vel in navibus ipsis vel in nosodochium deportati; perditis vero quibusdam chirurgorum diariis, prius debito ordine adferre non valui; in nosodochium vero Anglicanum circiter mille deportati sunt ægrotantes, quot autem horum mortui, perinde comperire non potui. Infortunium hocce, quod, uti iam dictum, classarios nostros affligebat, ex litteris excellentissimi Thalassiarchæ comperiens Monarcha noster Augustissimus, clementissimus, verus patriæ Pater, statim iussit Archiatros suos experientissimos, ut medicum eligerent, qui curam tot ægrorum susciperet, simulque convenientes observaret ac Thalassiarchæ propo-

neret methodos morborum ultiores progres-
sus inhibendi. Hoc munus mihi deferri cu-
rarunt Archiatri Regii celeberrimi ¹⁴⁾ quod
quomodo absolvi, & quæ ad servandam &
restituendam nautarum sanitatem institui &
observavi, sequens monstrabit diarium.

¹⁴⁾ Die 22 mensis Novembris navem bellicam majorem,
Grönland, conscendebam, classem regiam in mari me-
diterraneo navigantem petiturus.

DIARIUM

Mensis Novembris Anni 1770.

Die primo hujus mensis navim conscendebat præsidium, focique incendebantur.

Navis ipsa 50 tormentorum, Grönland dicta, jam anno 1756 constructa plures ad mare mediterraneum & aliorum fecerat cursus, anno 1769 illa fuit reparata.

Illa quidem navis erat accommodatissima, sed ad meam opinionem pro tanto capiendo præsidio ad expeditionem in clima calidius suscipiendam, uti illud est

maris mediterranei, haud satis spatiosa, eademque agitato mari aliis navibus plus forsan volutabatur.

Præfectus navis Comes & Claviger Regius de Moltke, genuinæ nobilitatis splendens dotibus, virtute & marte locuples, paterna affectione nauticos sibi subiectos amplectebatur, horumque amore ille vicissim semper gaudebat.

Præsidium 423 constabat hominibus, quos inter 300 circiter erant stipendiarii nautici, hos inter multi juvenes, mari & exercitiis navalibus parum assueti, plerique male vestiti & immundi, omnes vero fatigationibus & arduis continuisque laboribus indurati, omnes fere victui duro, crapulis aliique dissoluto vivendi generi ab infantia quasi assueti, ceteroquin nec ignem nec aquam horrentes.

His accessere 100 milites mercenarii, plerique exteri, quos inter pauci juvenes, plures veterani, nonnulli ætate satis provecti.

Hi in genere magis erant mundi, melius vestiti, seque ipsos magis curabant; assueti quidem erant laboribus injuriisque aëris terreni, minus vero istis, quas mare infert. In terra hi omnes victu usi fuerant parcior, quam

quam ille est, qui in navibus nostris bellicis porrigitur.

Totum præsidium adveniens sedulo a chirurgis examinabatur, ne ullus contagio, morbo venereo, ulceribus vel alio morbo laborans reciperetur¹).

Viçtus in usum præsidii comparatus erat optimæ & exquisitæ indolis, omnia eo pertinentia singulari cura & industria examinabantur, antequam in navem recipiebantur.

Panis scilicet biscoctus niger ex partibus 2 farinæ secalinæ & 1 parte pisorum confectus erat. Hic, postquam ultra annum in navi fuerat, adhuc optimæ notæ inveniebatur, nec mucidus nec vermibus adrosus.

Lardum, vel caro suilla exquisita, optime condita, pariter ultra annum in navi conservata nullum rancorem contraxerat, imo novæ in aliis portubus comparatæ bonitate omni ratione præcellebat; idem de carne bubula salita valebat.

B 5

Butyrum

¹) Talis circumspectio nunquam omittenda est; imo optandum foret, ut non modo ægroti, sed omnes debiles infirmique a navibus arcerentur, hi enim semper plus obsunt quam profunt in navibus.

Butyrum non minus erat optimum & diu corruptioni resistebat.

Pisa recentia erant & probe ficcata. Hordeum excorticatum & crassiuscule comminutum pro pulvere optimæ erat notæ.

Dolia aquatica sollicitè expurgata, aqua replebantur purissima, quæ putredini diu satis resistebat. Demum putrefacta post breve tempus sponte corrigebatur, & diutius conservari poterat; ipse enim gustavi aquam ultra biennium in navi conservatam, optimæ tamen conditionis, color ejus quidem erat flavescent, quem procul dubio in doliis e ligno quercino confectis contaxerat.

Cerevisia, quæ recens bona erat, post duos menses corrumpi coepit ²⁾

Quantitas alimentorum classariis solita etiam hæc in navi concedebatur, nempe carnis bubulæ sale conditæ 3 libræ per hebdomadem, suillæ conditæ $1\frac{1}{2}$ libr. butyri saliti $1\frac{1}{4}$ libr. Hordei excorticati $1\frac{1}{4}$ modiol, qui

²⁾ An bonitati & non limitato usui cerevisiæ adscribendum sit, hujus navis præsidium a scorbutu liberum fuisse, licet iter tempestate frigida pluviosa suscepit?

qui Otting dicitur, pisorum $\frac{3}{8}$ Otting, panis hiscocti libr. 6, salis communis $\frac{2}{3}$ Otting. Cerevisia ad arbitrium nautis concedebatur. Præter hanc per hebdomadam cuique quadrans mensuræ spiritus frumenti (heminæ dimidium) porrigebatur. Harum portionum illæ, quæ coctione indigebant, solito modo præparatæ inter classiarios distribuebantur; nec caseus, nec pisces saliti ³⁾ hac vice erant comparati, sed eorum loco pecunia porrigebatur.

Præter aliquam allii copiam, nulla olera comparari poterant ob loci, ubi reponi ac servari possent, defectum.

In usum nauticorum male vestitorum comparabatur quidem aliqua copia indusiorum, calceamentorum & tibialium; elapsis vero 4 diebus post distributionem multis denuo deerant maxime necessaria, quibus se tegerent ⁴⁾. In promptu quidem erat magna
quantitas

³⁾ Utraque facile putredine corrumpuntur, victumque omnino insalubrem constituunt, imo sola mephitis piscium putridarum nuper febrem putridam petechialem malignam in navi quadam bellica provocasse videtur.

⁴⁾ Defectum vestimentorum inter primarias causas morborum in navibus bellicis merito incusat clarissimus amicissimusque medicinæ Doctor Callisen, in Dissertatione sua inaugurali de tuenda valetudine classiariorum.

quantitas panni lanei crassioris , pro togis nauticis inde conficiendis ; deficiebant vero opararii huic negotio pares.

Quamdiu navis in statione erat præsidio bis per hebdomadem porrigebatur jusculum e carne bovina recenti cum brassica aliisque oleribus paratum,

Semper fere interdium apertæ erant fores tormentorum , & bis per hebdomadem , clausis foribus & craticulis , inter tabulata comburebantur baccae juniperi, salubrique hocce fumo imbuebatur navis , quæ subinde sedulo expurgabatur.

Classarii , postquam navem conscenderant , mox duriores subire debebant labores , in munienda navi , adhuc prope castellum metropoleos in anchoris expectante ; plures enim præfidiariorum continuo quasi in scaphis hærebant , qui remigando aquam , provisiones varias , &c. apportabant , valdeque exponebantur injuriis aëris injuriisque suis ipsorum , dissoluto nempe vivendi generi , dum vix prius terram conscendebant , quam ultimum obolum stipendii pro dulci illo , quod in deliciis habent , vino adusto erogabant , imo ut hoc sibi pararent , ne maxime quidem necessariis corporis tegumentis parcebant.

Jam

Jam a 1mo die Novembris ad 20mum usque navis adhuc prope castellum in anchoris stabat, die vero 20mo in profundiorem freti partem usque deferbatur.

Die 24to vela faciebamus ad usque fretum Öresund, ubi prope Helsingoram anchoras jaciebamus, die vero 28vo iterum levatis anchoris hinc navigantes die 30mo oras Norvegiæ conspiciebamus, portum vero ibidem intrare, uti erat propositum, densior nebula & nix haud permittebant, hinc mox cursum Lisboam versus dirigebamus. Qui primum septentrionem versus tendebat, dum circa partem borealem Hetlandiæ iter faciendum erat.

Primis 3 hujus mensis diebus aquilo *) flabat, coelum ferenum erat, ventus placidus, hinc ad diem usque 16tum africanus, coelum nubilum semper nebulosum, sæpiusque pluviae cadebant, ventus nunquam vehemens, a die 16 ad 23 ventus aquilo & caurus variabant, frigus jam satis penetrans & durum incipiebat, & bis paullulum nivis cadebat. A die 23 ad usque 30 vulturnus humidus flabat, coelum nubilum,
nebulæ

*) Usus sum schemate ventorum, quod ex Plinio excerptum est cel. Huxham.

nebulæ densæ, & pluvix cadebant. Die 30 Boreas frigidus, coelum nubibus obtectum, pruina & nix cadebant *).

Ultimo hoc die portum attingendi gratia, velis cursum intendebamus valde, hinc inclinata in alteram partem navi per portas tormentorum, &c. multa intrabat aqua marina, ita ut in tabulato ad altitudinem usque dimidii pedis staret, quæ postea antliis evacuebatur.

Hoc mense bona sanitate gaudebant præsidarii, aliquot tantum febribus intermittentibus tertianis laborabant, nonnulli catarrhalibus vulgo dictis.

Postquam vero frigus accesserat, aliquot corripiebantur pleuritide, quæ tamen haud vehemens erat.

Hæ

- *) Optassem observationes in thermometro & barometro factas adducere, sed infortunio semper diffracta fuere vitra. Nam comparavi mihi quidem duo thermometra unumque barometrum, quæ Lerra confecerat, ast utraque volutatione navis, firmata licet, diffringebantur in initio itineris. Massiliam adveniens iterum quidem comparavi mihi barometrum, marinum dictum, duoque thermometra, a Cassati confecta, quæ vero explosis tormentis navis, me absente, prope bulbum diffringebantur. Paulo prolixior itaque fui in recitanda singulari aëris constitutione, ut mutationes eiusdem in præsidiariorum sanitatem influentes inde conspicerentur.

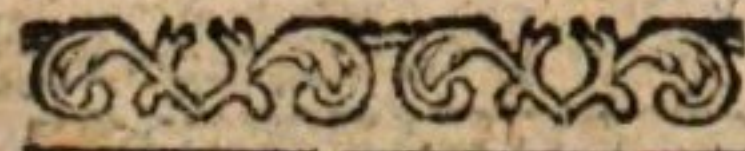

Hæ febres solutæ fuere, ut plurimum larga expectoratione, quæ die 4 incipiens die 7 vel 9 finiebatur, succedente tum larga transpiratione, leviorique diarrhoea. Post primam vel secundam venæ sectionem decumbentes levabantur multum, qua peracta, si lingua fordida, sapor foedus, cum oppressione epigastrii, sordes primarum viarum arguebant, de his vero plerique simul conquerebantur ⁷⁾, mox emeticum dedi stibiatum optimo cum successu. Restabant interdum pertinaciores dolores, qui nec diælis remediis, nec fomento, nec linimento volatili obediebant, hi semper applicato vesicatorio loco dolenti, cedebant.

Plerisque vel omnibus profuit infusum radicis Senegæ ⁸⁾ addito vel melle vel oxymelle scillitico, quo optime promovebatur expectoratio; pulvis nitri vel potui admiscebatur, vel alternis horis sumebat æger pulveres ex nitro, arcano duplicato, & camphora vel floribus sulphuris, si nec juste succedebat excretio, vel hæc tenacior erat, addidi semper paullulum Kermes mineralis, cujus usu & excreationem faciliorem evadere

⁷⁾ An aër inter tabulata nunquam purus & elasticus, sed exhalationibus variis imprimis tot hominum depravatus, febres inflammatorias putredinis participes fecerit; an voracitate primas vias obruerint voraces nautæ?

⁸⁾ Optimum huius infusi effectum in nosocomio Fridericiano frequentius observavi.

evadere, & transpirationem bonam promoveri mihi semper compertum fuit ⁹).

Ut in omnibus morbis inflammatoriis, ita hic præprimis, maxime necessarium æstimavi & reperi largum potum aquoso-saponaceum, resolventem, tepidum, hujus commatis mihi in usu fuere decoctum avenæ, hordei c. melle vel saccharo & succo citri vel aceto vini, infusum florum sambuci, verbasci, aliarumque herbarum pectoralium, æque addito melle vel saccharo; his debite sumtis, raro opus habui aliis demulcentibus, minus adhuc anodynis pro lenienda tussi, qua vero nimis vehementi & inani cum raucedine & asperitate faucium, lohoch ex melle, roob sambuci, & oleo expresso lini, valde profuit.

Rarius, nec nisi commisso errore majori in non naturalibus, ultra diem 9 portrahebatur morbus.

Eo vero plus negotii faceſſebant recidivæ, & post has & post intermittentes febres, sequelæ nimis frequentes ingluviei immoderatæ plebis & nautarum.

Gaude-

⁹) Vid. Haënni rat. medendi, cuius remedii effectus in pleuritide, repetita experientia, vidi.

Gaudemus, omnes ægrotantes prima & altera vice restitutos fuisse, post nimis vero frequentes recidas, inter illos, qui hoc & sequenti mense decubuerunt, 3 phthiscos subiere miseriam, qua post aliquot menses demum extincti fuere.

Hoc mense nauta obiit 50genarius, spiritui frumenti valde deditus, hic vigente frigore inebriatus, postridie attonitus quasi & immobilis in strato jacebat, eodem die moriebatur, utrum vero insultu apoplectico, an inflammatione graviore meningum, chirurgus tum præsens mihi demonstrare haud valebat.

Mensis Decembris.

Initium hujus mensis in oceano septentrionali trans-
egimus, relictis oris Norvegiæ, die septimo oram maxi-
me meridionalem insularum Færøe præter omnem
opinionem indagavimus, haud parum perterriti, ob in-
stantis, & ut videbatur, omnino inevitabilis naufragii
fatum, eratque in ipso diluculi initio, incremente ma-
gis die, majus semper ante oculos videbamus pericu-
lum, tum simul in conspectum veniebat rupes alta, quæ
ad milliaris distantiam a ceteris insulis diffusa navigii ma-
joris velis plenis navigantis faciem pulchre nimis
mentitur ¹⁾, magis vero appropinquantes ex æstuant
mari ad ejus radicem & circum circa fitis scopulis
horribilem ibidem adesse vorticem conspiciebamus.
Vento mox in faventem mutato terribilia hæc spec-
tacula linquebamus & cursum magno in oceano meri-
diem versus dirigebamus.

Jam die 25 promontorium finis terræ læti in-
dagabamus, dein triduo peracto in emetiendis littoribus
Lusitaniæ,

¹⁾ Et hinc in mappis hollandicis speciem navis majoris e
longinquo habere asseritur.

Lusitaniæ, die demum 28 anchoram jaciebamus prope oras Tagi, qua levata die 29 anchoras iterum jaciebamus in ipso Tago prope castellum Belem.

Die 1 & 2 procellosus vehementer flabat vulturnus & libs varians cum coelo nubilo & pluviis, mox aquilo haud adeo vehemens, major vero cadebat pluvia per 4 adhuc dies; tum per alios duos dies vulturnus & libs, quibus iterum succedebat aquilo frigidissimus, valde procellosus, magna cum pluvia intermixtisque grandinibus, duravit hic 6 integros per dies, quibus elapsis ventus placidus magis per 3 adhuc flabat dies pluviosus valde auster 4 diebus, die demum 22 aquilo rediit, satis vehemens cum pluvia valde frigida, & nive. Die 24 caurus, procellosus valde, ortus ad diem usque 26 durabat, tum placidus magis septentrionalis per 3 flabat dies, coelum tum valde serenum vim solarium radiorum calefacientem haud impediēbat, sed aëris temperatura aderat amoenissima nostro veri omnino similis. Mare hucusque continuo valde exæstans, jam quietum placidumque omnino erat. Duobus ultimis hujus mensis diebus libs, placidus coelo cum nubiloso aëreque humido flabat.

Per primas integras tres hujus mensis septimanas & ultra omnes nostri nautæ maximos sustinere

debuere labores in tractandis velis ceterisque suis officiis peragendis, multo vero magis a summis aëris marisque injuriis vexabantur, dum ex continuis fere pluviis, tempestateque procellosa, mare valde exæstuans semper fere magnas in & super navem eructabat undas, ita ut optime licet firmatis foribus opertisque craticulis, attamen ad interiora usque navis penetrabat aqua marina.

Hinc præfidiarii jam jam male vestiti continuo madidi erant, humidisque cum vestibus strata sua conscendebant, in excubiis vero ob penuriam vestimentorum frigebant valde, dum nulla aderat occasio vestes siccandi, imo ipsa strata aqua undique penetrante madida erant.

Toto illo tempore nulla aderat occasio expurgandi navem, nullum adhiberi poterat præsidium contra humiditatis & sordium timendos effectus, præter fumum aromaticum baccarum juniperi, quæ, quoties maxima navis ab undis facta volutatio illud permitteret, bis per diem inter tabulata comburebantur.

Sæpius tanta erat navis exagitatio, ut impossibile esset focos pro coquendo cibo incendere.

Et tunc semper miserum istud nautarum solatium, spiritus nempe frumenti pro jentaculo, coena & prandio porrigebatur cum pane biscocto. Idem hocce etiam aquæ parcendi gratia fiebat, me quidem semper invito & repugnante, sed frustra, jubente necessitate.

Optimum vero, ni fallor, præsidii hisce sub circumstantiis præservativum illimitata erat turbidæ quidem, attamen bonæ, cerevisiæ quantitas, qua adhuc pro lubitu fruebatur totum nostrum præsidium. Quis enim negaret, continuam frigidam humiditatem, victum ex salitis, multumque spiritum frumenti, necessario exposituram fuisse nautas dirissimo scorbuto ²⁾ ni forsan brevius tempus, spirituosius assueta magis corpora, & magis adhuc antiscorbutica virtus cerevisiæ optime illum prævenisset ³⁾.

Aliorum morborum nec tanta aderat caterva, quantam tales rerum conditiones necessario excitaturas fuisse quisque crederet.

C 3

Jam

²⁾ Vid. Lind de scorbuto, qui hanc æris constitutionem, &c. pro primariis scorbuti nautarum causis merito incusat.

³⁾ Post hac effectum cerevisiæ fortioris in curando scorbuto latus didici.

Jam ab initio plures inassueti, mare haud ferentes, morbo navali, continuo scilicet vomitu ac nausea cum vertigine laborabant, & hinc alium morbum mentientes strata tenere volebant.

Sed optimum remedium illis semper fuit, illos e stratis intertabulatisque in liberum aërem provocare, & ad officia sua nolentes volentes adigere. Aër enim humidus, calidus, inclusus huic morbo producendo maxime favet. Quibus attamen diurnior duriorque fuit morbus, his aliquot doses pulv. Rhabarbari & postea stomachica profuere.

Haud pauci insultus habuere febriles, quotidie post meridiem recurrentes, cum cephalalgia, doloribus artuum, præprimis vero oppressione epigastrii, foedo oris sapore, & lingua semper sordida.

Semper his profuit emeticum, ceterum profuere pulveres nitrosi alique salini cum floribus sulphuris, infusa theiformia florum sambuci, & sub finem morbi tincturæ stomachicæ, præmissis & pro necessitate iteratis evacuantibus rhabarbarinis & salinis.

Quatuor febribus laborabant tertianis, quorum duo, hausto emetico ex radice ipecacuanhæ & tartaro
emetico

emetico, postea digestivis brevi curati fuere, alii duo his adhibitis a febre haud liberati, corticem peruvianum sperato cum successu sumebant.

Hic morbi historiolum attulisse haud injucundum erit, nempe: Nauta quidam novitius 18 annos natus jam sub finem prioris mensis sustinuerat aliquot paroxysmos febris tertianæ; quam medicinam metuens reticuerat, at mox more plebeio proprio Marte piper indicum contusum ex unciiis quatuor spiritus frumenti hauserat ⁴⁾, quo remedio feliciter, ut videbatur, siluerat febris intermittens. Post octiduum vero, initio scilicet hujus mensis, idem febre corripiebatur vehementi continua, quam primo quidem die reticebat, attamen vi ejusdem pressus altero die auxilium petebat, jam quidem adhuc continuabat febris vehemens, pulsus tamen non valde durus erat, pes vero uterque illi valde dolebat cum rubore profundo, & satis magno tumore, non vero duro, sed a minimo tactu valde dolenti, occupabat hic tumor utrumque pedem, rubebant vero omnes phalanges ad usque tarsum. Ut causam æger incusabat humiditatem, quam sustinuerant

C 4

pedes

⁴⁾ Remedium inter plebem usitatissimum, quod plures quidem a febre liberat, haud paucis tamen nocet, dum intermittens febris in continuam mutatur cum inflammatione viscerum abdominalium eiusque sequelis.

pedes jam per octiduum, dum uno tantum gaudens tibialium pare, iisdem madidis obambulaverat & stratum conscenderat suum. Vena secata grumus sanguinis nec densus erat, nec crustam notabilem, cutim tantum gerebat. Sumebat tunc hauustum salinum cum spiritu nirri dulci, large potabat infusum florum chamomillæ & sambuci, pedes cataplasmate ex eisdem herbis cum aceto & sale ammoniaco deligabantur. Mane sequenti unciis aliquot salis cathartici amari expurgabatur. Eodem mane pedes lustrans colorem tumoris adhuc profundiorum deprehendi, imprimis in apicibus phalangum, ubi indolentes quasi erant; hinc gangrænam ratus, mox ut tumorem scarificaret chirurgus præcepi, cui dein nominatum cataplasma applicabatur, addito solum loco salis ammoniaci spiritu volatili ejusdem, continuatis ceteris remediis. Febris continuabat, pulsus æqualis, sed mollior, mihi apparebat. Die sequenti, quarto scilicet morbi, inveni omnes apices digitorum pedum sphacelo nigro correptos, qui in minoribus altius, quam in majoribus, serpsit. Mox profundiorum jubebam scarificationem, & postea partes affectæ continuo fomentabantur decocto corticis peruviani ex foecibus vini rubri, addito spiritu terebinthinæ. Interne ægrotus sumebat electuarium corticis peruviani ad semunciam per diem addito elixir vitrioli Mynsichti. Potusque omnis spiritu vitrioli acido

acido leviter acidulus reddebatur ; hoc die de aliquali debilitate conquerebatur æger ; status ceteroquin idem. Sequenti die magis se valere dicebat, & pedes visitans sphacelum haud ulteriores fecisse progressus lætus vidi, hinc in usu eorundem remediorum & internorum & externorum persistebat æger & post duos dies, septimo nempe morbi die ad partem emortuam late rubra distincte primo apparebat margo, & sic successive pars emortua, suppuratione orta laudabili, sponte decidebat. Continuatō usu interno corticis peruviani, tumore vero & maxima parte inflammationis subsidente, externe spiritu terebintino & unguento basilici deligando sanatus pes, perditis duabus phalangibus minimi digiti & ultima 4 digiti in altero pede ; in altero pede ultima tantum digiti minimi phalanx perdebatur, cute tantum & unguibus amissis in ceteris.

Versus medium mensis quidam de doloribus artuum rheumaticis conquerebantur, his post evacuantia salina profuere pilulæ ex sapone cum antimonio crudo, infusumque t. folii fibrini, adhuc vero magis his profuit (necessariorum in cista medica nautica) strobilorum pini ⁵⁾ infusum calidum.

C 5

In-

⁵⁾ Horum effectum in Rheumatismo, præsertim scorbutico, haud satis laudare possum.

Inflammatione hepatis graviori laborabat unus ; pectoris alius , duo decubuere inflammatione periculosa ; expectoratione larga & diarrhoea larga iudicabantur omnes. Sub finem collapsis valde viribus , pulsuque debili , decoctum corticis peruviani illis proderat , coctionemque insigniter adjuvabat ⁶⁾).

Diarrhoea vehementiori tres , dysenteria duo decubuere ; omnes repetitis dosibus ex pulveris radice Ipecacuanhæ gr. v & cremoris Tartari ʒj initio sumtis brevi restituebantur , hausto tamen simul largiter infuso florum chamomillæ ; cessante morbo , tincturam corticis peruviani roborandi causa propinavi.

Unicus , qui hoc mense moriebatur , febre occubuit maligna ; hic enim , nescio quamdiu , in strato suo sese recondiderat , demum a convivis eum valde ægro-
tare refertur , mox in nosodochium navale adductus fui & aliorum plane inscius erat , aphonus simul , pulsu debilissimo , parvo , celeri , respiratione anxia , lingua arida , tremula , nigra. Mox applicabantur vesicatoria , porrigebantur cardiaca , cum camphora ; omnia vero irrita : moriebatur eadem vespera ⁷⁾).

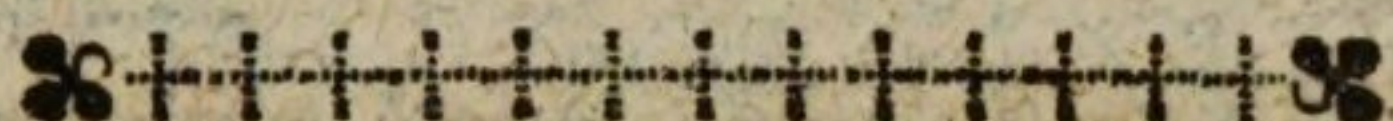
⁶⁾ Haënius pluresque magni nominis viri hoc etiam asserunt.

⁷⁾ Maxime necessarium est in navibus , ut teneantur subcenturiones (Underofficerene) cryptas sæpius per diem lustrare , alias enim sese ibi recondunt pigri & ægri in suum & aliorum maximum detrimentum.

Mensis Januarii Anni 1771.

Integrum hunc mensem transegimus prope Lisboam, navi in anchoris adhuc stante in fluvio Tago, cujus cursus rapidumque flumen haud parum confert, ut salubritate sua nota sit regio circa Lisboam ¹⁾.

Ante nostrum adventum hic aderat navis bellica Danica 60 tormentorum, Sophia Magdalena dicta ²⁾ jam in patriam reditura, hæc navis septem transegerat septimanas in itinere a Minorca huc usque perficiendo.

Alia navis bellica augustissimi nostri Regis die 2 Januarii huc adveniebat, Schleswig dicta, 50 tormentorum, quæ etiam a mari mediterraneo, ultimo quidem

¹⁾ Ut salutiferi climatis urbem Lisboam petunt Angli. Loca prope currentes, ob majorem inde aëris ventilationem, salubria esse plurimis exemplis docet cel. Pringle.

²⁾ Sub illius præsidio simul redituræ hic aderant duæ naves bombardicæ, quarum præsidarii toto tempore optime valebant.

dem Gibraltaria huc per 3 septimanas navigaverat, multa a procellosa tempestate passa.

Prima navis nobiscum hic hybernabat, altera post 14 dies Liburnum usque ad portum navigabat.

Primis 5 hujus mensis diebus ventus placidus vel fere nullus. Zephyrus vel Africus flabat. Aër erat nebulosus, humidus, haud frigidus, interdum pluvia vehemens cadebat. Sex sequentibus diebus ventus septentrionalis omnino placidus, coelum serenum, tempestas amoenissima. Die 12 hujus mensis coelum iterum nubilum, aër nebulosus, ventus africanus 6 durabat diebus, caurus deinde per 9 dies regnabat, toto hoc tempore ventus semper fere vehemens, die 15 & 20 procellosus cum fulguribus & tornitribus vehementibus nocturnis diebus 14, 15, 16, & 20. Ultimis hujus mensis diebus ventus septentrionalis variabilis, semper placidus, cum coelo sereno, & hinc tempestas erat calida, amoenissima.

Hoc mense nostræ navis præsidium occupatum fuit in expurganda reparandaque navi, & comparanda aqua dulci. Plures sese reficiendi gratia in terram exscendebant, omnes indusia vestesque expurgare tenebantur, novaque comparabantur illis, quibus ea deficiebant.

Cerevisia

Cerevisia jam quidem turbida, fæculenta, corrupta ³⁾ ad medium usque hujus mensis durabat, cujus loco ex eo tempore vini libr. is per hebdomadem cuique distribuebatur. Vinum optimum quidem, si non nimis generosum, erat enim genuinum istud rubrum lusitanicum vinum. Hinc etiam incauti initio, dum sæpius totam quantitatem uno quasi haustu epotabant, inebriati fuere ⁴⁾.

Bis per hebdomadem jusculum illis parabatur e carne recenti bovina optima, magna cum quantitate olerum, imprimis ceparum & brassicæ capitatae.

Nec deerat illis occasio acquirendi fructus hortenses, ut sunt poma, poma aurantia citrea, quæ omnia satis levi prostabant pretio.

Hoc mense quotidie fere expurgabatur navis, & aperiebantur portæ tormentorum utrinque.

Aëre

³⁾ Ita ut putrida foetebat valde, hinc etiam residuum effundebatur.

⁴⁾ Ad præcavenda hæc aliaque inde oriunda mala optimum sane foret consilium vinum sufficiente aquæ quantitate miscere, quod licet, quam maxime etiam optaret dux noster optimus, attamen ob difficultates varias obvenientes, rem eo perducere haud valebat.

Aëre humido nebuloso vel cadentibus pluviis, omni vespera comburebantur baccae juniperi & variae species resinosaë boni odoris pro suffimento.

Nostri in navi jam paucos tantum & vix notatu dignos habebamus ægros: duo nempe pectoris inflammatione laborabant, unus sc. pleuritide feliciter sanatus, alter pleuroperipneumonia recidiva, qua exulceratus febris hectica postea consumebatur, quæ propriam illius intemperantiam pro causa habebat.

Quatuor febricula catarrhali decubuere, quarto sanati die.

Quinque diarrhoea & dysenteria corripiebantur, quam contraxerant, ni fallor, dum pluviosis humidisque noctibus excubias facere debebant; erant enim omnes milites. An cerevisiæ turbidaë quid adscribendum? tum vero plures ægrotare deberent.

Facilis curationis erat hicce morbus, diarrhoea solis rhabarbarinis, & dysenteria dosibus repetitis ipecacuanhæ cum cremore tartari sanabatur, adhibito simul infuso tepido florum chamomillæ, postea emulsio arabica ^{s)} totum opus absolvebat.

Miles

^{s)} Quæ conficiebatur ex mucilagine gummi arabici diluto aqua, quæ cum paucis amygdalis terebatur.

Miles quidam veteranus in armis & magis adhuc in poculis strenuus, a veſte peritrochi imajoris navis vehementem iſtum in abdomen accipiens, mox ſine ſenſu & loquela in tabulatum concidebat, motibusque convulſivis continuis corripiebatur. Secta fuit vena largiter, Clyſma injectum, fomentum abdomini impositum, omnia irrita. Abdomen enim enormiter intumeſcebat, maximo cum ejulatu continuo convellebatur univerſaliter, & poſt horam exſpirabat læſus.

In navi Sophia Magdalena dicta, jam multum diverſa erat rerum facies; hæc enim navis in longiori itinere ab infula Minorca hucusque multos habuerat ægrotos, huc vero adveniente navi aliquanto tempore ſiluerat morbus, qui vero ab initio hujus menſis iterum glifcebat, ita ut jam hoc menſe 25 numeraret ægros, 17 nempe febre putrida maligna correptos, febri rheumatica 4, dyſenteria 3, ſcorbuto unum.

Nempe poſt inclementem tempeſtatem circa medium hujus menſis numerus ægrotorum primum increſcebat.

Poſt dies nubilos, humidos, calidos, ſemper vidi febre putrida correptos majori debilitate, majori cum malignitate affectos fuiſſe, diutius periculofiusque
ſemper

semper decubuisse. Hac sub aëris constitutione tardius semper convaluere, recidivisque sæpius obnoxii fuere. Contra coelo sereno, aëre sicco, & curatio & convalescentia melius succedebant, ac vix quisquam morbo corripiebatur.

Tempestate vero frigida, procellosa, semper fere symptomata inflammatoria sibi juncta habebat febris putrida, tum enim semper vel deliria vehementiora, vel dolores pectoris vel rheumatici vehementes artuum simul decumbentes infestabant.

Hac in navī duo diem supremum hoc mense obiere. Quorum alter jam die morbi 13 alto sopore obruebatur, cum pulsu pleno, molli, dicroto, incipiente larga, calida, æquali transpiratione, surditas simul aderat, bonæ solutionis raro fallax judicium, ast proh dolor, in loco vel strato suo haud permanere poterat miser, sed in intertabulatum inferius deducebatur, criticis cum motibus jam colluctans, tum omnia fatis bene apparentia signa illico in pejus mutabantur, dum correptus motibus convulsivis continuis noctu sequenti succubuit, fato, quod utrum aëri in inferiori intertabulato magis incluso, magisque insalubri adscribi debet? an vero concussioni productæ ab explosis tormentis majoribus, pro celebranda die natali augustissimi nostri Regis?

Altera

Altera navis bellica, Schleswig dicta, etiam ægros cum pessimæ notæ morbis luctantes secum portabat. Ista jam navis integrum præsidium e convalescentibus nosodochium navale Mahonienſe linquentibus compositum habebat, horum plurimi miseras adhuc in corpore gestabant morborum reliquias, quid itaque mirum, multos a primo usque itineris initio ægrotasse, morboque in itinere, tempore vigente procelloso, confectos fuisse nonnullos.

Huc adveniens navis ultra 24 satis graviter decumbentes numerabat. Hos inter 4 scorbuto laborabant, qui vegetabilibus recentibus, infuso hordei roſti (malti) & decocto corticis peruviani brevi restituebantur.

Tres dysenteria laborabant, prægressa febris maligna scorbutica, hi omnes periculose decumbebant; unus moriebatur, ambo reliqui usu evacuantium leniorum, decocto corticis chinæ & simarubæ cum Elixir vitrioli Mynſichti, infuso chamomillæ, & anodyno (opiato) vespertino tempore sub finem morbi dato, convaluere; nonnulli initio febris rheumatica laboravere, deinde in putridam mutata ejusdem naturæ, ac erat febris scorbutica, qua reliqui decumbebant, & plerique, qui in itinere moriebantur, affecti fuere.

D

Incipiebat

Incipiebat hæc febris summa cum virium spirituumque prostratione, lassitudine, gravitate, doloribus vagis totius corporis, facies erat tumida, lurida, cachectica, melancholica, gingivæ sæpius tumentes, liventes, ulcerosæ. Motus febriles mox incipiebant sub vespere, cum frigore leviori, nunquam fere horripilatione, cum anxietate magna præcordiorum, pulsu valde debili, frequente, non raro intermittente irregulari, respiratione hinc etiam angustiore, difficili. Lingua fere semper fordida erat cum putrido amarove sapore, halituque foetido. Sitis sæpius nulla vel moderata omnino, incrementum vero febre augebatur, nonnullis adfuit vomitus inanis, difficulter cedens. Status hic per incertum tempus continuabat, extra lectum se tenere nequibant ægri, imo progrediente morbo, capite solum elevato, syncope afficiebantur. Respiratio indies difficilior evadebat, febris quantum ad calorem non crescebat, sed respectu symptomatum, siquidem sui haud nescii sed incurii jacebant ægri, raro delirantes. Fauces, palatum, gingivæ plerisque intumesciebant, livebant, exulcerabantur, imo inde magna frustra decidebant, aphthæ simul livescentes apparebant, hinc deglutitio difficilior evadebat.

Tandem adveniente diarrhoea, circa diem 13; 17, 21, imo serius, salvabantur ægri, cute, quæ antehac

re hac arida, sicca, squalida fuerat, jam simul remollescente cum levi transpiratione.

Si vero sedes sanguine tinctæ erant, vel virides, nigræ, foetentes cum gravibus intestinorum cruciatibus, animi inde sequentibus deliquiis & sudoribus frigidis, ominosum semper erat. Nonnulli diem circa 3 vel 4 sub gravibus angoribus pectorisque oppressionibus suffocabantur.

Pauci, qui minus graviter decumbebant, orta circa diem 13 larga transpiratione, optime restituebantur *).

His ægrotantibus venæ sectio semper damnosa reperi-
ta, hinc nunquam eandem consului, evacuatio vero lenior
primarum viarum magis conveniebat, cui scopo manna
cum pauxillo tartari emetici optime sufficiebat, dato
postea, si opus erat, evacuante ex sale cathartico vel
rhabarbaro, refracta tamen semper dosi. Nimia vero
debilitas sæpius omnia evacuantia distulit, hinc mox
mixturam salinam cum spiritu Mindereri propinandam

D 2

con-

*) Pleraque hic allatorum retulit mihi Chirurgus navis
primarius Schenk, ob ingenium, industriam mores-
que placidos mihi semper amicissimus.

consului, ut & mala citrea aurantiaque, & vinum aquæ potuique omni admiscendum.

Nec juscula carniū recentium illis interdixi, imprimis porrecto prius debito evacuante.

Ut plurimum jam die 4 vel 5, imo ocius, ad usum corticis peruviani confugiendum erat. Hunc decoquendum curavi ad bonam saturationem, addita serpentariæ aromatica radice, huic decocto adjectum fuit vel elixir vitrioli Mynsichti vel oxymel scilliticum, simul addito syrupo quodam vel melle. Hocce decoctum optimos semper præstitit effectus, vires ægrorum pulchre sustinuit, corruptionem humorum corripuit, criticas solutiones promovit, & imprimis ulcera sphacelata-scorbutica oris mire sanavit.

Orta leni transpiratione, mixturam camphoratam acidam bono cum successu dedi. Sub finem morbi vinum meracius concedebam, & convalescentibus præscripsi tincturam corticis peruviani, dato uno alteroque pulvere rhabarbarino.

His utentes, si morbus nondum nimis pro-
vectus erat, pulchre restituebantur, ita ut, duobus tantum morientibus ex 30 ægrotis & amplius, reliqui
vel

vel essent omnino restituti vel convalescere jam inciperent.

Quoniam plane impossibile perhibebatur, ægrotos vel in littus deportare, vel in navim, S. M., transferre, necessariis sumtis ex mandato summi Præfecti, hæc navis portum petebat Liburnum, non plane restitutis omnibus ægrotis.

Dum Lisboæ adhuc commorabatur navis, a præfecto obtinui, ut caro recens ejusque jusculum cum oleribus ter per hebdomadem toti daretur præsidio, tam ægrotantibus, quam adhuc sanis, quo factum, ut post hanc diætam aliquamdiu continuatam nullus amplius morbo descripto correptus fuerit, quamdiu in portu persisteret navis. Postquam hinc discessit navis in itinere, & per integrum mensem Februarii haud ultra 18 ibidem ægrotabant, horum tres laborabant febre maligna, qui moriebantur omnes, inter officiales unus, victualium provisor alter.

Unus dysenteria laboravit, ceteri febribus levioris momenti, catharrhalibus dictis; sub finem vero itineris demum scorbutus paucos haud magna cum vehementia aggrediebatur.

Anne subita hæcce morbi mutatio adscribenda venit magnæ quantitati vegetabilium, cujus etiam provisionem pro instante itinere comparavit Præfectus. Anne plerique præfidiariorum acrimonia scorbutica humorum laborantes, accedente causa occasionali febrem excitante, vel contagiosa vel non, febrem nominatam contraxerunt? Nonne curatio argumentum hocce probat, succus enim citri, vegetabilia, juscula carniū, vinum, quæ omnia optima sunt antiscorbutica in his plus quam in ulla febre putrida profuisse reperi?

Mensis Februarii.

Integrum hunc mensem prope Lisboam adhuc trans-
egimus, præsidium in eisdem erat occupatum labori-
bus ac mense nuper elapso, eodem etiam gaudebat
victu & potu, vino bono, aqua optima, oleribus recen-
tibus, ceterisque.

Ventus primis quinque h. m. diebus erat sep-
tentrionalis, vel aquilonius placidus, cum coelo sereno,
interdum nubilo, continuante per 2 adhuc dies dum spira-
bat libanotus, per 2 vero sequentes dies pauca cadebat
pluvia, spirante subfolano. Tum vero per alios 9 dies
ventus australis vehementior, mox subfolanus, mox
vulturnus, quotidie fere pluviae cecidere magnæ, frigi-
dæ, die 13 fulgura & tonitrua. Tum sequebantur
3 dies magis sereni cum vento placido variabili ex oc-
cidente, succedere 2 dies cum coelo udo, nebuloso
pluviiisque, die 24 magna procella & pluvia vehemens,
ultimis demum 4 hujus mensis diebus, ventus medio-
ris valde variabilis, ut plurimum occidentalis, coelum
nubilum. Die 4 Tagum intrabat navis Christianfœe,

quæ vero die 17 abibat portum petens Liburnum, hujus navis præsidium jam optime valebat diuque valuerat ¹⁾).

Nostræ navis præsidium jam optime valebat, paucissimi ægroti decumbebant, 11 scilicet feбри leviori catarrhali, frigore, imprimis nocturno, cui se incautius exposuerant, læsi, maximam etenim horum partem milites constituiebant excubias nocturnas facientes. Præterea diarrhoea laborarunt nonnulli, pleuritide unus, unusque ictero, hic emeticis ex pulvere kermes mineralis cum cremore tartari lenibusque resolventibus salinis brevi restituebatur. Unus demum qui sub crapula vitrum dentibus comminuens ejusdem frustulum deglutiverat, solis oleosis & demulcentibus intra nycthemeron sanabatur, licet epigastrium illi valde doleret, vomeretque.

In navi Sophia Magdalena adhuc mala erat rerum facies, præter istos a priori mense ægrotantes jam hoc mense circiter 30 febre putrida maligna laborabant, febre partim rheumatica partim inflammatoria 10, dysenteria 2, & consumptione scorbutica 1.

Hoc

¹⁾ Postquam nempe sanos sibi elegerat præsidiarios, partim ex nosocomio Mahoniensi, partim ex aliis navibus.

Hoc itaque mense semper fere 50 & amplius ægroti stratis tenebantur affixi; morbus vero contagiosus nominandus mihi videtur, non solum, quia jam dispergebatur inter præfidiarios, sed etiam præprimis, quod novitii nonnulli, Lisboæ stipendio conscripti, jam optime valentes, post adventum in navim morbo nostro mox corripiebantur graviterque eodem affligebantur.

Febris rheumatica, quos corripiebat, atrociter valde cruciabat, lumbos cruraque plerumque tenebant dolores, non raro ex uno in alterum locum fugaces, sanguis missus crustam albam, tenacem, crassam semper gerebat, attamen morbus haud raro post 7 ad 11 dies putridæ vel nervosæ febris exhibebat naturam.

Præter venæ sectionem & evacuantia alvina, mixtura salina ²⁾ cum paucis granis kermes mineralis ³⁾ optimum semper præstitit effectum, dato simul infuso florum sambuci cum nitro & melle.

D 5

Decre-

- ²⁾ Quæ conficitur ex sale absinthii, cui succus citri ad saturationem usque affunditur, additis dein aqua simplici vel destillata, & melle vel syrupo quodam.
- ³⁾ Usus eximius kermes mineralis refracta dosi sumpti, in febribus rheumaticis, in nosodochio Fridericiano, & ex propria praxi multiplici experientia didici.

Decrescente vehementia five duritie pulsus & vi febris, camphorata & corticem peruvianum bono cum effectu præbui, repetitis pro re nata evacuantibus per alvum, quem in finem hic imprimis usus fuit sale cathartico amaro, quod anglicanum vulgo dicitur.

Unus, orto in medio femoris dextri abscessu, qui, post applicata cataplasmata emollientia, fero nimis aperiebatur, ingenti evacuata copia puris virescentis, foetentis, miser post aliquot septimanas consumptione occubuit purulenta.

Febris putrida, quæ sanum præterea corpus afficiebat, circa finem mensis imprimis symptomata secum ferebat inflammatoria, pulsum durum, contractum, dolores enormes capitis, deliria ferociora phrenetica, oculos rubros fulgentes; dolores faucium; dolores pleuriticos, cum tussi & raucitate faucium. Hi ægrotantes omnes finem morbi versus, multa exscreabant. Omnes fere diarrhoea circa diem 13 vel 17 judicabantur.

Quibus vehementes aderant capitis dolores apud illos deliria ad 17 & 21 usque diem continuabant, accedebant demum motus convulsivi, vehementes tendinum subsultus, manuum tremores, singultus ceteraque.

His

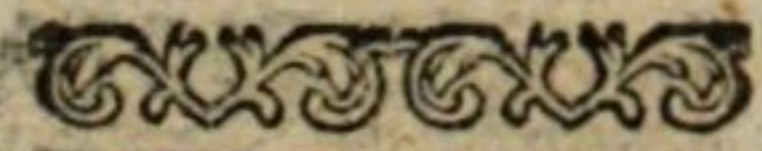
His vesicatoria licet sedulo applicata non ita profuere, camphorata illis conduxisse mihi videbantur, præprimis vero moschus subsultus tendinum & tremores inhibere valuit.

Eidem ut plurimum circa diem 13, 17, &c. profundo obruebantur somno, sub quo transpiratio æqualis, mollis, calida, larga apparebat, inde etiam pulsus mollior, æqualior, interdum dicrotus, fiebat, subsultusque sensim subsidebant, postquam hoc somno ægri per nycthemerum obruti fuere, evigilantes melius habere videbantur, qui vero comatosi, erant rarius evadebant.

Hoc mense febricitantes unam alteramque venæ sectionem bene ferebant, hac vero pleuritici nunquam ita levabantur, ac vesicatorio loco dolenti applicato 4) superimposito panno laneo, aqua vel decocto emolliente calido, humectato.

Miles 27 annos natus athleticè antea valens, Bacchi Venerisque strenuus cultor, initio hujus mensis febris putrida corripiebatur cum doloribus vehementibus artuum, oppressione pectoris & vehementi cephalalgia. Vena mox bis secta fuit, vomuit a solutione tartari

4) Quod Pringlius & Lind præprimis laudant.

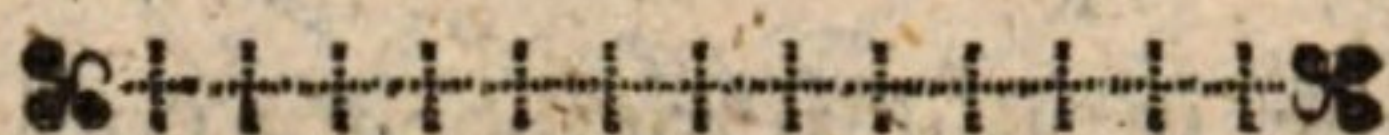
tartari emetici; sumsit dein mixturam salinam alvum-
que solventia, levabantur dolores præter cephalalgiam,
quæ continuabat semper vehemens, licet sinapismi plan-
tis pedum applicati fuerint bis, oculi simul rubentes
tristesque quasi erant. Die septimo deliria accedebant
ferociora, propinabatur mixtura salina alternatim cum mix-
tura camphorata acida, vesicatoriaque nuchæ & pedibus
applicabantur, attamen deliria non interrupta continuabant
cum vigiliis perpetuis ad diem usque 11, quo simul
tremere incipiebant manus tendinesque subfilire, pulsus
celer valde inæqualis parvus erat, tum usum incipie-
bat decocti corticis peruviani cum elixir vitrioli omni
bihorio alternatim cum mixtura camphorata acida, cujus un-
ciis sex addebatur pulveris mosci orientalis scrupul. unus,
quam quantitatem intra nycthemeron deglutiebat, quo
elapso, subsultus continuabant quidem, haud vero tanta cum
vehementia, alvus & vesica involuntarie solvebantur,
deliria & insomnia continuabant, lingua tremula, arida,
nigro rubescens, vox rauca, transpiratio inæqualis, mox
frigida pinguis circa caput & pectus, mox calida ma-
gis super totum corpus, mox nulla aderat. In usu eorun-
dem remediorum persistebat æger ad diem 12, om-
nibus non mutatis symptomatibus, ut & die 13, quo,
deficiente moscho, circa vesperam propinavi laudani
liquidi sydenhami gtt. 15. Nox, quæ sequebatur,
placidior multo fuit, aliquali cum somno, transpiratio
bona,

bona, alvum & urinam involuntarie adhuc evacuabat, ast deliria magis placida somnolenta quasi; surdus erat, sui que vix paululum conscius vinum anxie flagitabat, quod etiam cum aqua mixtum concedebam pro potu. Subsistebat adhuc in usu remediorum nominatorum, die 17 oborta diarrhoea foetente, continuabat transpiratio, quæ moderata ad diem usque 21 durabat, quo tempore sensim decrescebant manuum tremores, tendinum subsultus & deliria, illisque demum plane sublatis, convaluit æger, diutius remanente surditate.

Mensis Martii.

Ad diem usque 24 hujus mensis navis in flumine Tago prope Lisboam commorabatur. Die 24 vela faciebamus Massiliam petitori. Die 28 fretum intravimus Gaditanum, & 29 Mare mediterraneum. Primis quinque hujus mensis diebus tempestas procellosa, valde pluviosa, vento ex occidente variabili. Die 4 & 5 sæviebant simul fulgura & tonitrua; tum per tres dies, spirante coro placido, coelum erat serenum, mox iterum per quinque dies, flante africo & libe, tempestas fuit procellosa, pluviosa, die 10 cum fulgure tonitruque. Iterum per 3 dies favonius placidus magis spirabat, aëre cum udo, interdum pluviis. Sequentibus decem diebus ventus septentrionalis fuit haud vehemens, aëre cum sicco, amoeno, coelo interdum nubiloso tantum. Ultimis demum quinque hujus mensis diebus ventus australis, mox libs, mox vulturnus, primis duobus satis vehemens cum pluvia, die 28 imprimis procellosus cum tonitru & fulgure. Sequentibus tribus ultimis diebus ventus erat placidus, coelum serenum interdum nubilosum.

Dum

Dum adhuc prope Lisboam in anchoris steti-
mus, præsidium eisdem ut priori mense adhuc frueba-
tur alimentis, herbis & oleribus, cet. Navis sedulo
expurgabatur, velum aëreum quotidie suspendebatur.
Milites nautæque occupati erant circa necessaria pro
instanti itinere comparanda, operibusque militaribus
exercebantur.

Postquam mare ingressi fueramus, strata nau-
tica in propugnaculum quotidie reportabantur, tempe-
state illud permittente. Navis frequenter purgabatur.
In intertabulatis comburebantur species resinosa quovis
mane & vesperi, adjecto vesperi paullulo sulphuris po-
steaque aperiebantur portæ tormentorum, mari illud
permittente.

Optimus nostræ navis Præfectus iterum omni-
bus præsidariis, quibus deerant necessaria ad amictum,
vestes, indusia, cet. comparabat.

Dolia pro aqua capienda, quamdiu in Tago
sommorabamur, summa cum cura expurgata fuere,
dum ter imo sæpius aqua dulcis illis ingerebatur, quæ
singula vice per triduum & ultra in iisdem, operculis
haud clausis, stabat, demumque sedulo agitatis versis-
que vasis effundebatur, quæ recenti deinde aqua fontana
prope

prope Lisboam optima implebantur, & operculis optime obturabantur.

Experimentum ibidem aquam conservandi gratia institutum hic adferre non alienum putamus. Per analogiam aliorumque suorum inductus mense Februarii Praefectonostro, Comiti de Moltke, proposui, me, si liceret, experimentum facturum esse aquam a putredine conservandi, si vasa nempe fumo sulphuris imbuerentur, antequam aqua illis infunderetur. Initio itaque mensis 24 dolia aquatica antea optime purgata more vinariorum fumo sulphuris imbuebantur, dimidia scilicet pars acrius, altera levius, facto in singulis doliis signo, quo a ceteris distinguerentur. Obturatis epistomiis fumus in doliis per triduum conservabatur, quo elapso, implebantur aqua dulci, optime obturabantur, & in navem advehebantur. At quis non mirabitur, quod quum, postquam jam sub medium sequentis mensis aqua reliqua putrescere incipiebat, unum ex ita praeparatis doliis aperiri curaverim, aqua jam fuerit foetidissima, saporeque sulphureo horrendo infecta. Quinimo aquarius navis semper contendebat, dolia haecce foetore saporeque sulphureo, nauseoso, adeo imbuta fuisse, ut recens aqua post plures etiam menses illis infusa illum penitus contraxerit, doliis licet saepius aqua & dulci & marina sedulo expurgatis. Hinc
patet

patet hocce experimentum, analogia licet satis firmitens, haud successisse *).

Jam ad rerum revertor seriem: Olerum, imprimis ceparum, magna comparabatur quantitas pro instanti itinere. Puls jam interdum ex oryza, loco istius ex hordeo parabatur. Hoc mense adhuc optime valebat totum nostræ navis præsidium, siquidem haud ultra 15 ægrotabant, quorum 6 febre decumbebant catarrhali, duo intermittente tertiana, unus miles dysenteria, unus angina, colica unus, unus bubonibus venereis, doloribus rheumaticis chronicis 1, scorbuto chronico 1, feбри hectica post inflammationem pectoris occubuit unus.

In navi vero, Sophia Magdalena dicta, adhuc sæviebat morbus epidemicus, præter istos, qui priorī mense ægrotare inceperant, 30 jam adhuc febre putrida corripiebantur, 12 catarrhali v. inflammatoria, 11 dysenteria, 3 scorbuto, ita ut hoc mense adhuc ultra 50 stratis semper affixi tenerentur, imo plures ab initio ad medium imprimis hujus mensis. Hoc mense 4 ægrotorum occubuerunt. Febris

*) Vinarii nempe sulphuratione præveniunt, quo minus vinum in novam fermentationem abeat; est etiam inter fermentationem acidam & putridam magna differentia.

Febris putrida initio mensis gravioribus stipata symptomatibus inflammatoriis, post medium mensis elapsum, facilius in dysenteriam mutabatur, magno semper cum ægrotantis periculo. Dysenteria per se jam etiam valde erat periculosa, dum ut plurimum ex alio morbo convalescentes corripiebat, & semper cum dirissimis circa epigastrium & umbilicum torminibus oboriebatur, imo ex diario chirurgi nautici liquet, unum jam secundo ab initio morbi die dirissimis convulsionibus correptum & necatum fuisse. Excrementa sub initium cruenta valde, postea maxime foetentia, viridia sæpe, quæ magnum semper indicabant periculum, uti & singultus, qui mortis plerumque erat indicium. Nec solitis optimique nominis remediis morem gerebat morbus hicce.

Initio vel unam majorem, vel minores repetitasque ipecacuanhæ dedi doses ²⁾, adjecto cremore tartari, quibus vomitus excitabatur haud vero solito cum dolorum levamine; repetitæ rhabarbari doses nec meliorem dedere effectum; majorem vero effectum prodere videbatur laxans oleosum ³⁾ emulsioque oleosa

²⁾ Singuli nempe pulveres constabant drachma i cremoris tartari, & gr. iv v. v radicis ipecacuanhæ, tres vel quatuor tales doses singulis diebus propinatae fuere.

³⁾ Ex mannæ calabrinæ unciiis ij, olei lini uncia j, salis cathartici amari uncia dimidia vel integra, vide Monro v. *Seldt's Krankheiten*.

oleosa ⁴⁾; nunquam mittebatur largus infusi chamomillæ ⁵⁾ potus, sub finem morbi anodyna vespere porrigebantur. Demum tentavi lac tepidum propinare, in quo ceræ albæ paulum dissolvebatur, quod aliquem usum præstitisse mihi videbatur. Nec ommissa sunt sistenta post debitas præmissas evacuationes; hæc inter optimum semper sensi corticem simarubæ, qui laudabiles etiam præstitit effectus. Vesicatoria abdomini applicata haud dolorem minuere ⁶⁾.

Febres catarrhales & inflammatoriæ per se non magni momenti erant, ast facile in putridum abiere morbum, quod tamen usu corticis peruviani, quam primum durities concidebat pulsus, præveni.

Uti jam antea dixi, navis hæc præsidii sui maximam partem e nosodochio navali Mahoniensi

E 2

nienfi

⁴⁾ Ex aqua simplici, paucis amygdalis, mucilagine gummi arabici, & oleo recenti olivarum vel lini confecta.

⁵⁾ Cujus eximiam virtutem anodynam, lenientem, antisepticam, sæpius sæpiusque comperi, ex autoritate Pringelii illo usus.

⁶⁾ Licet illa idem clbr. commendet Pringle, pluresque laudent eorum applicationem, hoc in morbo mihi tamen nunquam successit illorum usus.

nienti convalescentem recipere debebat, hinc plures nautæ jam vix convalescentes navim conscendebant, permulti ventrem tumentem, faciem pallidam, cachecticam, pro signo restantis adhuc in corpore fomitis morborum gerebant. Tali cum præsidio jam primum portum Mahoniensem relinquens Massiliam petiit. Unde post 14 dies Mahoniensem iterum rediit in portum, ex quo mense Octobris vela iterum faciebat in patriam reditura navis.

Optimus licet navis Præfectus Krügerus maximam expurgandæ navi impenderet curam, licet in intertabulatis quotidie combureretur sulphur vel pasta ex pulvere pyrio, sentina per antliam licet sæpius per diem sedulo evacuata, sæpiusque adfusa multa aqua marina putridus ille morborum fons optime elueretur, licet sæpius, concedentibus fluctibus maris, aperirentur spiracula portæque tormentorum, his licet adhibitis cautelis ⁷⁾, attamen miasma in navi forsan adhuc latitans,

vel

⁷⁾ His tamen suis curis præsidarios sanos conservaverat vir eximius, usque dum Algeriam advenerat. Ipse Præfectus incusat halitum morbosum navis nosodochæ, quam secum ducere debebat; utrum vero nimium forsan commercium cum navibus aliis contagio affectis? an etiam graviores labores, longæ excubiæ, calor æstuans solis, aqua jam putrefacta multum contribuerat ad producendum hunc morbum?

vel simul cum præfidiariis e nosodochio anglicano receptis allatum, sensim diros valde faciebat progressus, mense etenim Octobris eadem in navi 40 & amplius valde ægroti numerabantur, quorum 25 febris putrida vehementi, 10 dysenteria, 8 scorbuto decumbebant, duo moriebantur. Per integrum fere mensem Novembris in falo vagabatur navis maxime prope oras Hispaniæ intra fretum. Tempestas erat ut plurimum valde procellosa, pluviosa. Sub finem demum mensis per fretum transiens navis Tagum intrabat initio mensis Decembris, ubi toto hybernabat hyeme.

Mense Novembris febricitantium numerus insigniter decrefcebat, quorum 12 tantum toto hoc mense numerabantur, & 4 dysenterici. Sub medium vero mensis eo plures nautæ inimicissimo succubere scorbuto, quo tum 40 & amplius eo in gradu affecti erant, ut officia sua perficere haud valuerint, nec strata relinquere. Vix totidem inter omnes præfidiarios a scorbuto plane immunes restiterunt. Hoc mense decem moriebantur, sequentique mense totidem.

Postquam navis sub initium mensis Decembris Tagum intraverat, Præfectus optimus mox curabat, ut nautæ sæpius per hebdomadem recentibus vescerentur vegetabilibus, partim crudis partim jusculis carnis bo-

vinæ incoctis ; aqua huc usque foetida mox cum bona commutabatur. Horum per usum post octiduum cessante & suppressio quasi scorbuti, mox iterum apparebant febres antehac a scorbuti quasi suppressæ, febribus hoc mense ultra 20 corripiebantur. Uti superius monuimus, numerus febricitantium mense Januarii insigniter crescebat.

Extra dubium esse videtur, contagium, quo ipsa navis imbuta erat, hunc morbum disseminasse ; aëris vero & alimentorum variam conditionem haud parum ad variam ejusque formam contulisse, magna simul adest probabilitas. Sub initium enim itineris navigatio satis placida, ventus raro vehemens, coelum serenum, temperies aëris calida erat. Tunc temporis febres grassabantur putridæ & dysentericæ, Sub initium vero mensis Novembris tempestas inclementior, ventus procellosus, mare valde agitatum, pluviaeque ingentes sæpius cadebant, hisque mox tota facies mutabatur epidemiciæ, omnis febris aufugiebat quasi, cujus vices dirus mox suscipiebat scorbutus.

Numne longior salitorum usus, an iter longius longiorque commoratio in aëre marino, an vero inclementia aëris transpirationem sufflaminans tantum omnibus humoribus inducere lentorem, tantam solidis inertiam,

ertiam, ut stimulum motumque febrilem majorem suscipere haud valuerint nautæ ⁸⁾? Similes semper epidemiarum nauticarum decursus suspicionem nostram confirmant ⁹⁾. Probatur etiam exinde, quod nautæ agiles, robusti & vegeti diutius semper scorbuto resistant ¹⁰⁾, quod, vigente etiam febre epidemica, pusillanimes, debiles, ignavi sæpius scorbuto decumbant, dum priores febre detinentur.

Postquam navis jam per aliquot dies prope Lisboam steterat, postquam vegetabilibus, carne recenti, jussulis, vino bono, aquaque optima refectum erat præsidium, scorbutus iterum evanescebat, nec nisi pigerrimi hujus stigmata diutius portabant. Nonnulli scorbuticorum recidivam febris scorbuticæ putridæ malignæ subibant, nonnulli dysenteria cruciabantur; nonnulli asthmate & hydrope scorbutico decumbebant. Haud verò ultra decem morbo febrili per se originali afficiebantur; 7 scilicet febre putrida haud adeo maligni decumbebant; 3 febre inflammatoria.

E 4

Nec

⁸⁾ Eandem morbi mutationem postea sæpius observavi.

⁹⁾ Quod sæpius vidi egomet, & scribit cel. Lind.

¹⁰⁾ Quod itidem semper vidi.

Nec (ut antea relatum) multum increverat ægrotantium numerus sub initium mensis Januarii; elapso vero medio ejusdem, insigniter iterum crescebat, quod utrum feminibus morboſis in corporibus nautarum antehac occultis, an contagio in ipsa navi reſtanti, adſcribendum venit. Anne potius divenditioni veſtimentorum, ſtratorum, induſiorum cet. illorum, qui in itinere morbo contagioſo occubuerant? Similia a cel. Lind allata ſuſpicionem firman¹¹). Contagium vero, ſeu ſingularem conſtitutionem præſidii hujus navis in culpa fuiſſe, apparet exinde, quod navis noſtra Grönland, navis Chriſtianſoe, navis bellica regia Luſitanica, variæque naves bellicæ anglicanæ hic eodem commorabantur tempore, optime valente eorundem præſidio. Præterea illius infectæ navis præſidium in ſaluberrimo Liſbonenſi climate eiſdem, ſi non melioribus, fruebatur alimentis ac ceterarum navium præſidium. Licet indefeſſam maximamque adhiberet curam Præſectus optimus hujus navis, non ſolum in expurganda navi, ſiquidem eadem ſæpius per diem aceto abluebatur, dum quotidie ſulphur ibidem incendebatur, ſordesque ſedulo eruebantur, ſed ſimul curaret, ut nautæ militesque gregatim in terram deſcenderent, & unus-

¹¹) Vide ejus librum de conſervanda valetudine nautarum, ubi plura ejusmodi triſtia affert exempla.

unusquisque secum portaret vestes, indusia & strata, & eadem sedulo expurgaret & aqua dulci lavaret.

Attentissime curabatur ægrotantium a fanis separatio, spatiumque pro ægrotis, quantum poterat, amplum, velis optime cinctum munitumque. Hæc tamen omnia incassum fiebant, morbus contagiosus quotidie increfcebat, respectu symptomatum pro aëris diversa constitutione varius ¹²⁾).

Anchoris stabat hæcce navis prope Lisboam ad 4 usque diem Aprilis, quo vela faciebat patriam versus, quorsum sub medium mensis Maji perveniebat.

Initio itineris epidemiæ idem adhuc erat status, & mense Aprili 30 adhuc febricitabant; erat vero hæcce febris brevioris ut plurimum decursus benigniorisque naturæ, siquidem nonnulli eadem laborantes 4, plurimi 7 die levati fuere, pauci tantum diutius & periculose decumbebant, & jam sub finem hujus mensis plane cessabat febris. Quatuor diarrhoea dyfenterica laborabant, qua aliqui etiam afficiebantur initio sequentis mensis, quo tempore duo tantum febre leviori decubuerunt.

¹²⁾ Vide antea.

Fausta hæc rerum mutatio primum sentiri coepit, nave septentrionem versus appropinquante, & nautæ coelum patrium revisentes optime restituti sunt. Anne nostalgia sive naturale illud patriæ desiderium, quo fida norvegica gens extra patriam afficitur, quidquam contribuerit & ad morbum contrahendum & ad eundem dispellendum? Quid mirum nautam hac affici, qui volens nolens e patria excessurus conscribitur, qui aëre amoeno montano, victuque per consuetudinem grato in patria hucusque usus, jam & aërem & victum cum alieno non assueto commutare debet! Quid mirum, si idem mortis aliisque miseriis pressus felicitatem patriam somniat? Et quis ignorat, quantum sola aëris puri cum humido, impuro, commutatio ad mentis alacritatem mutandam faciat? Quis nescit, morbos ægrotudinesque pusillanimitatem & tristitiam inducere? Quid itaque mirum, hancce animi conditionem in pejora mutasse morborum symptomata. Quinimo & sanationi & convalescentiæ multum adversari eandem sæpe sæpiusque cum dolore comperi. E morbis enim gravioribus convalescentes adhuc languidi, in tristitiam vix curabilem sæpius inciderunt, ita ut vitam exosi, sui aliorumque pertæsi fuerint, amicos, victum, medicamina & omnia respuentes, emaciato corpore, contracto abdomine, præ debilitate tristem demum efflaverint animam.

Solo

Solo reditu in patriam curari hic morbus potest; sæpius, imo jam nuper multos, vidi morbis gravioribus laborantes, qui, accepta venia in patriam redeundi, strata linquebant intra paucos dies imo horas, ut cum commilitonibus suis patriam peterent.

Mensis Aprilis.

In mari mediterraneo navigantes, die 8 insulam Majorcam, die 11 Minorcam conspeximus, vesperi die 15 in statione Massiliensi prope st. l' Eustach anchoris jectis, ibidem per reliquum mensem commorabamur.

Ventus initio hujus mensis valde variabilis, primis sc. 6 diebus ex oriente spirans, mox meridionalis, mox septentrionalis aëre cum nubilo, crasso, haud raro pluvioso. Ventus vehemens, die 5 procellosus, tum per duos dies flabat caurus placidus aëre cum humido, magna cadente pluvia, tum per duos dies spirabat australis, aëre humido, crasso, calido, una die iterum spirabat caurus coelo cum sereno, mox per duos dies ventus meridionalis variabilis coelo cum nubiloso, aëre humido, cadente interdum pluvia, exinde boreas coelo cum sereno, die demum 15 ventus meridionalis coelo cum nubiloso vesperi ingens cadebat pluvia. Hinc ad diem usque 28 caurus regnabat frigidus,

duſ , coelo ut plurimum ſereno , die 19 imprimis aqua glacie obrecta fuit, nocte pruina, dieque nix decidit & grando. Die 28 ventus africanus, 29 vultur-nus, 30 caurus leniſſime ſpirabant, coelo ut plurimum ſereno, veſperi die 29 pluvia tantum cadebat.

Dum adhuc in mare vagabatur navis , præſidium in ſolitis occupatum erat laboribus , diebus ſc. ſerenis & ſiccis navis expurgabatur, ſtrataque nautica in propugnacula portabantur. Solito victu fruebatur præſidium. Aqua ſub finem itineris putreſcere primum incipiebat. Ventilator Haleſianus ¹⁾ extruebatur & ter in motum agebatur.

Maſſiliam

- ²⁾ Ex ligno nempe confectus cum duplici folle. Ex obſervationibus in navibus , noſodochiis & careeribus anglicanis inſtitutis extra aleam dubitationis poſitum videtur , quod vi huius aër ſtagnans in locis nimis incluſis optime commovetur & corrigitur. Aërem vero ſtagnantem exhalationibus animalibus putridis corruptum vitæ animali infeſtum eſſe nemo facile negabit. Anne vero etiam ventilatoris uſu conſervetur & navis ipſa a putredine , & ipſa alimenta diutius putredini reſiſtat ? Dolendum attamen ventilatorem & hunc & alios, quos vidi ejusdem conſtructionis (Haleſii) ob magnitudinem magnum nimium requirere ſpatium in navibus bellicis , tot aliis neceſſariis refertis.

Hocce

Massiliam advenientes nautæ & officii & recreationis gratia sæpius terram conscendebant Massiliam intrabant, ubi pro more suo dissolute satis vivebant. Jam, uti consuetum, jussulam carnis bovinæ optimis oleribus fartum, bis quavis hebdomade præsidio parabatur; milites præterea allia aliaque olera recentia cruda sibi comparabant. Integro hoc mense totum præsidium optime valebat, ita ut 8 tantum ægrotarent, quos inter tamen vix unus notabili agitatus fuit feбри. Plures quidem post dies istos ventosos & frigidos tussi & catarrho laborabant, qui vero solis diluentibus demulcentibusque restituebantur.

Unus consumptione purulenta pectoris, qua jam diu laboraverat, occubuit. Alius asthmate, seu, si liceat, peripneumonia scorbutica suffocatus fuit, cujus morbi hæc est historia. Pigerrimus hicce 21 annos natus Cimber scorbutum contraxerat in portu Lisbonensi, qui effectus erat nefandæ pigritiei summæque sorditiei & voracitatis, qua laborabat. Totum ejus corpus & facies tumore rubro, livescente, extensum inflatumque quasi, cum respiratione difficili a minimo
motu

Hocce vero obstaculum mox removebit industria celeberrimi, ingenio & eruditione præclari, navium Regiarum constructoris, Dni. Gerner, qui in loco comodo navis ventilatorem suis cum ductibus simul cum ipsa navi exstruit.

motu semper difficiliore, gingivæ foetida tumebant stomachace, pedes ulceribus maculisque fædati, artus, imprimis genua, rigidi.

Mox duo poma aurantia vel citrea illi quotidie data fuere, & urgente summa pectoris oppressione oxymelle scillitico large utebatur, quibus, dato simul infuso hordei tosti macerati ²⁾ (Malt) ad mensuras 3 quotidie, circa medium prioris mensis, orta ab infuso diarrhoea, convaluerat penitus. Respiratio tum erat facilis, corpus & facies detumescere, gingivæ vix amplius tumebant, & officia sua perficere valebat, hinc inter sanos sibi permissus est; attamen poma duo citrea quotidie vorabat. Elapso vero illo mense circa initium hujus, iterum præ pigritia cryptis sese recondebat, unde provocatus pediculis spurcitieque valde
fordidus

²⁾ Inventum hocce Celeberrimo debetur Anglo Macbride, qui libello suo (an historical account of new Method of Treating the scurvy at sea) usum infusi hordei tosti macerati (Pollentæ) divulgavit. Allatæ observationes omnium medentium facile excitabant attentionem. Hinc celeberrimus nostri augustissimi Regis, Archiater de Berger remedium hocce præstantissimum, comparatu facillimum judicans, mox libelli nominati compendium danico idiomate impressum collegio status navalis obtulit, ut ulteriori experimento in navibus bellicis regiis inclaresceret hujus remedii effectus & præstantia.

sordidus ad minimum motum maxime anhelabat, totum corpus iterum valde tumens livescebat, gingivæ stomacace exesæ, pedes ulceribus scorbuticis laceri, pulsus debilis valde, ad minimum motum celerior, inæqualis fiebat. Denuo infusum hordei macerati accipiebat, & quavis vespere pillulas ex sapone veneto, rhabarbaro & pulvere scillæ; me vero nescio, die 11 ab officialibus inferioribus & commilitonibus adigebatur ad movendum ventilatorem Halesianum, in quo labore illum forsan diutius nimis detinuere. Postea mox de summa pectoris anxietate & oppressionem conquerebatur, quæ die insequenti valde auctæ fuere, ut a minimo motu anhelaret valde, pulsusque intermitteret, imo deliquio animi correptus fuerit, tussi molesta paululum sanguinis nigri grumosi excreabat: continuabat adhuc usum remediorum hesternorum, & ad levandam pectoris oppressionem aliquot sumebat uncias oxymellis scillitici, variaque alia remedia, omnia vero frustra fiebant.

præstantia. Eodem zelo ductus curavit, ut quantitas hordei tostii in doliis bene conditi compararetur pro itinere nostro, cujus effectus in sequentibus paginis, sparsim attuli. Infusum secundum præscriptionem Dni. Macbride paravi, sc. libræ uni hordei tostii comminuti infundebantur libræ duæ aquæ fervidæ, per IV. horas, & tum mox propinabatur. In appendice ad D. Macbride Librum, methodical introduction to the Theory and Practice of Physic, nova iterata experimenta circa idem infusum inveniuntur.

fiabant. Oppressio pectoris indies crescebat, pulsus debilior intermittebat, deliquia sæpius patiebatur æger & vesperi die 13 moriebatur suffocatione subitanea ³⁾).

Procul dubio motus vehementior, quo præprimis muscoli brachiorum & pectoris exercitabantur, nimium humorum motum pectus versus concitavit, hinc sanguine crasso viscido jam jam nimis infarcti pulmones auriculæque cordis obruebantur, nec ventriculis sese debite evacuare permissum fuit, inde summa anhelatio, cordis palpitatio, pulsus intermittens, & demum, penitus obrutis pulmonibus, mors sequebatur.

Hinc summa cautela opus est in adigendis ad motum istis, qui majori scorbuti gradu laborant ⁴⁾).

Nec enim qui diutius in cryptis occultati fuere, aëris liberioris accessum nisi gradatim ferunt ⁵⁾), multo minus majorem motum corporis; imo vidi quosdam

³⁾ Instituti ratio sectionem cadaverum in navibus haud permittit.

⁴⁾ Cautela, quam celeb. Lind & Rouppe maxime urgent.

⁵⁾ Inde nonnullos animi deliquiis in scorbuto adeo timendo affici vidi; quod celeberrimi nuper nominati viri etiam afferunt.

dam scorbuticos, qui sola subita corporis erectione a situ horizontali deliquia satis periculosa passi fuere ⁶⁾.

Proh dolor! hæcce aliter sæpe sentiunt chirurgi navium, earundem Præfecti, officiales & subcenturiones præsertim. Hi enim merito pigritiem inter primas maximasque hujus morbi causas agnoscunt, debitumque corporis motum ut magnum primumque remedium & prophylacticum & curativum censent. Ast vero in principio tantum hoc valet, non morbo proVectiori; nuper attuli casum satis tristem, plures etiam novi casus, ubi Præfecti pio zelo adaecti, ut nautas suos conservarent, omnes scorbuticos nolentes volentes in tabulatum superius provocarunt, ubi, si non suavis, fustibus in motum compellebantur, non sine magno plerumque damno, dum nonnulli sub motu fustibusque succubuere, ceterorum plurimi paucos post dies illorum in morte fuere comites. Hinc quantumcunque etiam laudanda sit cura Præfectorum, ne quisquam spurcitie & pigritia scorbutum contrahat; quam necessarius etiam sit motus corporis illis, qui scorbutum jam laborare incipiunt, respiratione nondum nimis læsa; attamen æque necessarium debitumque semper erit justum motus moderamen morbo proVectiori, ubi scilicet pulmones lento demumque acri sanguine obruti sunt. Alius

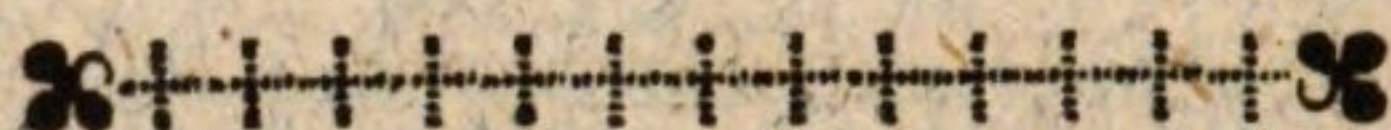
⁶⁾ Itidem ab iisdem observatum.

Alius etiam pigritia , sorditie & voracitate
enormi scorbutum contraxerat , hic vero infuso hordei
macerati , pilulis saponaceis & pomis citreis motuque
corporis non quidem restitutus , sed sustentatus , do-
nec in terram egressus vegetabilibus recentibus , lacte
aëreque montano verno a morbo liberatus fuerit.
Huic alvus usu infusi haud solvebatur , sed adstricta
valde remediis solvi necesse habuit.

Mensis Maji.

Jam anchoris adhuc stabat navis prope l'Estach ad diem usque 12, quo vela vento dedimus, & die 20 oras conspeximus Africae, dieque 21 sinum Algeriensem, in quo ad parvam usque distantiam a moenibus hostium navigavimus, variis per triduum prope has oras peractis cursibus, iter demum Minorcam versus dirigebamur, portumque Mahoniensem die 27 intravimus, ibique vix biduum commorati versus oras Africae cursum iterum direximus.

Ventus primis hujus mensis diebus caurus spirabat placidus coelo cum sereno, tum vulturnus per integros septem flabat dies, haud valde vehemens cum coelo interdum nubiloso, aëre nebuloso humido, calido, interdum pluvioso, post meridiem imprimis diei 9 nebula aderat crassa, humida, calida, quae omnibus valde ingrata erat, siquidem summam inde lassitudinem & anxietatem sentiebat unusquisque, nonnulli deliquia patiebantur. Infesta haecce nebula ad seram usque durabat vesperam, qua, cadente pluvia, evanescebat.

bat. A die 10 ad 14 libis spirabat leniter aëre cum sereno ut plurimum, iterum per duos dies flabat vulturnus cum fulgure tonitruque, cadente simul magna pluvia die 16, quo circa meridiem columna nubeculosa, vulgo tuba aquatica dicta, ad aliquot orgyiarum a navi distantiam apparebat, quæ per quadrantem horæ observabatur; dein libis humidus iterum per tres regnabat dies, dieque 19 magna cadebat pluvia cum fulgore tonitruque. Tum ortus est ventus septentrionalis cum aëre puro & sicco, qui ad diem usque 24 stabat, succedente vulturno per tres dies humido, calido, aëre cum nebuloso. Noctu copiosus cadebat ros. Tum per duos dies aquilo spirabat, vehemensque interdiu ardebat Solis calor. Die 30 auster spirabat subfrigidus, die 31 vulturnus humidus.

Dum adhuc anchoris stetimus, nautæ occupati erant in apportanda aqua provisioneque victualium pro instante itinere, plerique sese reficiendi gratia in terram egrediebantur, bis per hebdomadem jussulis carnis recentis cum oleribus paratis vescebantur. Jam etiam oleum olivarum loco butyri propinabatur, & oryza loco soliti hordei, panisque biscoctus albus triticeus loco soliti nigri secalini, quo antehac fructi fuerant. Jam a die 23 aqua putrescere incipiebat, dolia

aquatica ¹⁾), adhuc sub tabulato stantia in tabulatum superius ad latera mali majoris utrinque ponebantur aperta.

Tentavi quidem aquam putridam spiritu vitrioli acido, vel solutione chrystallorum tartari corrigere, quod succedebat quidem, nihil vero huic fini adeo conducebat ac sedula aquæ agitatio & versio ope verticilli facta & inter implendum dolia, & postquam hæc impleta fuerint, doliaque aperta semper servabantur. Hacce methodo ²⁾), mihi semper optima visa, corrigere valui aquam etiam quam maxime foetentem, putridique ac horrendi saporis in aquam non quidem æque bonam, ac recens est, attamen tolerabilem satis sanitatique minus noxiam. Præterea non reticendum esse puto, hacce in navi aquæ portionem nunquam restrictam

¹⁾ Ranson - Gadene vulgo, quæ semper in tabulato superiori ponenda essent, aperta aërique libero exposita esse deberent, ea enim ratione partes putridæ volatiles citius avolant, aër purus cum aqua miscetur, & insuper exhalationes putridæ aërem sub tabulato haud inficerent.

²⁾ Continua nempe hacce agitatione partes putridæ, volatiles avolabant, & forsan novus aër, purus, elasticus penitus aquam intrans, haud parum aquam corrigebat, & partes terrestres, quæ putrefactione ab aqua separatæ fuerant in novum consortium cum eadem reducebantur.

reſtriſtam vel ad meſuram diſtributam fuiſſe, ſed cui-
que deſiderata portio conceſſa fuit. Mos quidem plerisque
viget in navibus, valde ut minuunt & reſtringant aquæ
quantitatem, quod, me iudice, ſanitati nautarum obest,
imprimis ſi debita non habeatur attentio, ut unusquis-
que ſuam recipiat quantitatem, ſed in dolia aperta
tantum infundatur aquæ determinata quantitas, ad quæ
dolia quiſque poſtea pro lubitu adire debet. Hac
ratione ſæpius evenit, ut nonnulli integros per dies
ne guttam quidem aquæ capiant, dum alii illam im-
moderate ingurgitant.

Quisquis conſiderat, quantum aqua facit ad di-
luendam humorum acrimoniam, qui, ob multa ſalita
commecta, ſalibus muriaticis ſcatent, ille facile perſpi-
ciet, quantum defectus neceſſariæ aquæ ſanitati in de-
trimentum ſit, imprimis æſtate, dum ſol ardentiffimus
corpus exſiccat, olea ſaliaque ſanguinis corrumpit, &
acriora facit. Nec immerito quidem adſcribenda vide-
tur major huius aliuſque, cujuſdam navis fortuna in
conſervanda vita & ſanitate nautarum, huic nempe curæ,
quam optimus Præfectus & ab illo ſecundus, dexterrimus
Striboldt, quam diligentiffime impendebant, ne aqua un-
quam deficeret, vel ut, ſi corrupta eſſet, quam pri-
mum in portum perveneramus, cum dulci recenti
commutaretur. Cura a nonnullis quidem Præfectis na-

vium parvi pensa, sed horum vix multum videtur interfuisse, utrum præsidium viveret valeretque, nec ne? Quis enim mirabitur, præsidium navis ægrotare, si ipsi non solum non nisi aqua putrida porrigitur, quotidie licet ex longo jam tempore in portu steterit, ubi recentis aquæ copia datur, sed etiam eadem aqua in diuturnum iter conservatur, cum tamen recens facili negotio comparari potuisset, ubi porro aqua, quæ recens comparata fuerat, haud diu sese a putredine conservabat, dum dolia, in quibus condebatur, immunda fordibusque foetida, antequam implerentur, haud purgata fuerant.

Hæc omnia interdum evenisse simulque tristissimos produxisse effectus experientia docuit, dum ob hanc aliasque ejusdem generis causas epidemia sævissima præsidium navium infestat morbis putridis malignis. Nec cuiquam latere potest, quantum aqua putridissima diebus maxime calidis hausta sanitati obsit. Febres putridissimæ, petechiis cum nigris, citaque partium gangræna & sphacelo, maximam inde ortam fuisse humorum putredinem & acrimoniam, plusquam satis arguunt. Quis non videt, aquam foetidissimam, aceto licet commistam, satis tamen adhuc nocivam esse decumbentibus, quorum tantus sæpe adest numerus, ut impossibile plane esset debita coctione sufficientem
pro

pro tot hominibus aquæ putridæ quantitatem corrigere.

Sed revertor ad nostram navim, cujus præsidium hoc mense morbo epidemico (si eum liceat ita appellare) haud parum afficiebatur, mense enim priorî diutius regnans caurus frigidus aliique venti procelloso poros constringerant, humoresque condensaverant. Jam vero hoc mense, spirante vulturno calido, nebuloso, humido, contrarius evenit effectus, dum quisque fere etiam robustissimus de gravitate corporis, doloribus vagis artuum, cephalalgia, inappetentia, &c. querebatur, solitis scilicet aëris humidi calidi effectibus ³⁾.

Mox itaque postquam mare ingressi fuimus, quotidie fere aliquis morbo corripiebatur, initium hujus morbi erat gravitatis sensatio per totum corpus cum horripilatione vespertina, cephalalgia interdum vehementi; haud raro mox delirabant ægri, qui conquerebantur præterea de oppressione & constrictione pectoris, tussi sicca; ut plurimum vero magis infesta erat oppressio & dolor epigastrii cum foedo amaroque oris sapore, lingua sordida muco flavescente tecta. Sitis quosdam valde urgebat sub calore, qui horrores sequebatur, sicco, & qui mane insequenti, oborto sudore, remittebat;

F 5

³⁾ Vide celbr. Huxham.

remittebat; vespere insequenti iterum novus aggrediebatur paroxysmus, & sic continuabat morbus. Nonnulli paroxysmum tertia tantum die redeuntem habebant cum paroxysmo caloris valde protracto. Die 4 nonnulli oborta hæmorrhagia narium judicabantur, alii largo sudore circa idem tempus oborto, alii remediis adhibitis sine notabili crisi mox levabantur, alii diutius graviusque decumbebant ad diem usque 14 & ultra, nec tum semper notabili solvebantur crisi, quæ, si observabatur, ut plurimum sudore fiebat; nullum diarrhoea solutum invenio.

Nonnulli gravioribus infestabantur symptomatibus, morbi vero vehementiam analogam semper inveni cum ægri constitutione, magis vero adhuc cum loco, ubi strata ægrotantium suspensa erant, quæ, quo propius erant locata ad fluxum s. accessum aëris liberioris, eo minoris momenti morbus, eo facilius solvebatur, qui e contrario aëre magis intercluso utebantur, iis morbus putridæ feбри magis appropinquabat, qualis semper fere erat illis, quorum strata sub tabulato inferiori (Bannierne) vel in parte anteriori intertabulati superioris ad proram navis sita erant (under Pisse-Bakken). Imprimis hi, qui ita in magis intercluso calidoque hærebant aëre, graviore cephalalgia, diuturnioribus deliriis infestabantur.

Adhibui

Adhibui semper magnam attentionem ad hunc ægrorum situm, nec in nosodochium navis admittebam nisi periculosius decumbentes & istos, qui in aëre intercluso strata sua sita habebant. Deo optimo maximo summas debeo habeoque gratias, quod hac ratione, aliisque pro aëre mundando adhibitis simul remediis, morbus ne contagiosus & malignus evaderet, præcavere potuerim.

Extra dubium enim est leviores morbum in navibus in contagiosum sæpius mutari, ob incuriam chirurgorum perversamque illorum in separandis ægris methodum, dum ab initio levius graviusque decumbentes promiscue in satis angustum nosodochium navale immittunt, quod ita mox adeo impletum, ut plures recipere haud valeat ægros. Reliqui ergo quam periculose etiam se habeant, inter sanos restare debent, & sic morbosum miasma, imprimis si maligne decumbant, magis dispergunt. Nosodochium vero ipsum ægris nimis impletum morbum contagiosum producit, quo advenientes leviori morbo affecti inficiuntur, ipsumque nosodochium ⁵⁾ sic facile fons contagii evadit.

Digressioni

⁵⁾ Ita appellare liceat eam navis cameram, quæ vulgo Syge-Luf^s af dicitur.

Digressioni huic ignoscat lector, ad morbum nostrum iterum revertamur, & contra eum adhibita remedia adferamus. In leviori morbi gradu, non præsente gravi febris, nec magna pectoris & epigastrii oppressioni, nec foetido oris sapore putridi fomitis copiam in primis viis arguente, solo infuso demulcente pulvereque temperante cum floribus sulphuris vesperi dato complures brevi sanavi, & dato postea purgante leniori restitui. Quibus vero vehementior aderat febris cum dolore & oppressioni pectoris, illis mox eadem vespere vena secabatur, tum eadem, ac priores, remedia hauriebant, si mane insequenti amaror aderat oris, mox emesin ope tartari emetici & mannæ aqua solutæ provocavi, insigni ut plurimum cum ægrorum levamine, quippe qui, evacuata multa bile, folis salinis, diluentibus & sumpto altero die rhabarbarino remedio restituebantur; nec dolores pectoris hic pertinaces fuere.

Qui mox de oppressioni epigastrii & foedo oris sapore conquerebantur, his illico emeticum propinavi, quoties febris vehementia dolorque pectoris illud permitterent, nunquam vero ultra mane sequens emesin distuli, optimo semper cum ægrorum levamine, siquidem haud raro die sequenti restituti ad officia sua revertebantur.

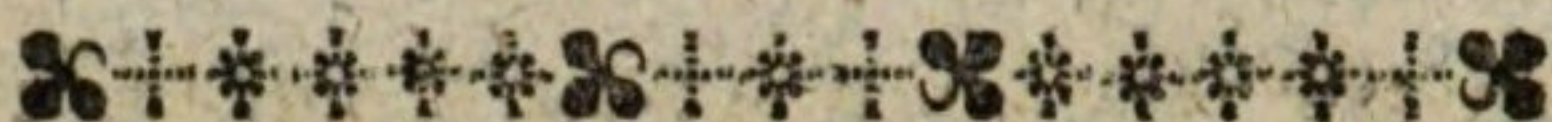
Qui

Qui vero diutius ægrotabant, cum symptomatibus in febribus putridis solitis, his initio simul repetitas satque magnas dedi doses cremoris tartari, post sumptum emeticum, cum sufficiente quantitate decocti hordei vel avenæ vel herbarum demulcentium infusi, tertioque quovis die laxans ex manna & sale cathartico amaro, quibus plerique optime restituebantur. Pauci tantum symptomatibus cum gravioribus conflictabantur, scilicet: Deliriis continuis, soporibus, febre vehementiori continuante, cum lingua valde sicca, fissa, exanthematibus purpureis, tremoribus artuum & demum sudoribus pinguibus, his postea profuere mixtura camphorata acida & decoctum corticis peruviani large sumptum, spiritus vitrioli acidi in potu. Vesicatoria levabant deliria, eisdem etiam gravior cephalalgia tollerabatur. Pauci vero tanta exigebant remedia, siquidem exposita medendi ratione hoc & sequenti mense 100 & amplius ægri restituti fuere, nullo moriente.

Mensis Junii.

Initio hujus mensis iterum oras linquentes Africæ Minorcam versus cursum dirigebamur, quo in itinere duæ nobis obviam veniebant naves bellicæ danicæ, Mars sc. & Havfruen, quorum præsidium jam optime valebat. Die 5 oras Minorcæ attingebamus, ad quas die 6 navem bellicam Schleswig navigantem inveniebamus, hujus navis præsidium ob aquæ defectum misere constitutum erat, de qua re plura infra dicentur. Die 7 portum intravimus Mahoniensem, ubi die 11 libera in terram exscensio nobis concedebatur. Navis Christianfœ jam hic commorabatur, ejusque præsidium optime valens occupatum erat in navi reparanda. Die 16 naves Grönland & Schleswig Minorcam linquentes Massiliam petebant, quorsum die 23 perveniebant. Ego vero toto hoc mense in Minorca restare debebam, curamque ægrotantium in nostris navibus ibidem habere, & die 28 primum navim Christianfœ conscendebam Massiliam petiturus.

Status

Status aëris ventique hoc mense valde variabilis fuit, primis 4 diebus flante africo aëre cum humido nebuloso, calido; die secundo procella pluviosa, tum caurus per tres flabat dies, quorum primus pluviosus frigidus erat, ceteri magis fereni tranquilli, tum ad 11 ventus ex meridie variabilis mox australis mox orientalis, semper placidus coelo cum fereno tempestateque calida, huic succedebat septentrionalis varius mox aquilo mox vulturnus, noctu imprimis frigidior, die 17, 18 & 19 procellosus, fulgurabat die 13 & 17, ingensque cadebat pluvia, parcior vero die 14 & 16, ceterum aër satis ferenus diesque, Mahoniæ, calidi omnino, tum ad diem usque 28 ventus a meridie variabilis placidus aëre cum ut plurimum fereno, calido, vespera diei 27 ingens cadebat imber, cum tonitru fulguribusque, die 28 ventus in septentrionalem mutabatur, qui placidus satis per tres ultimos hujus mensis dies spirabat aëre cum fereno.

Præsidium navis Grönland portum intrans Mahoniensem, præter ordinaria officia nautica jam navis Schleswig præsidium variis adjuvare debebat laboribus. Præsidium navis Grönland aquam suam putrescentem cum recenti commutabat.

Quoad victum nulla facta mutatio, præter has, quod pisces fabæ substitutæ fuerint, quibus coctis semper certa aceti vini adjiciebatur quantitas; dum Minorcæ nulla haberi poterat caro bovina, loco hujus caro salita aqua dulci sæpius macerata coquebatur cum magna olerum aliarumque herbarum quantitate, sc. cum endivia, lactuca, brassica varii generis, pastinaca, alliis majoribus &c., quæ omnia vilissimo prostabant pretio, ex his satis sapidum ac salubre cum pauca oryza conficiebat jusculum, quod ter per hebdomadem ipsis præbebatur. Cerasa, mala aurantia, citrea, persica, etiam satis vili prostabant pretio, ut quisque hisce se reficere posset.

Postquam prope l'Estach anchoras fecerat navis, bis pro more iterum per hebdomadem præsidium jusculo fruebatur carnis recentis, recentibus oleribus conditum. Optimus Præfectus iterum non solum residuam aquam putridam, sed etiam illam Mahoniæ nuper haustam effundi curabat, doliaque bene expurgata aqua Massiliensi optima impleri jubebat. Præsidium nostræ navis hoc mense adhuc morbo graviore mense priori descripto conflabatatur, jam vero magis conquerebantur ægri de doloribus artuum, quibus vehementioribus nonnulli vexabantur, & unus quidem nauta ipsa podogra laborabat, alius feбри rheumatica graviore,

graviori, cum tumore ad humerum dextrum, & licet initio vena bis large secaretur, licet æger sedulo infusum florum sambuci, decoctumque hordei magna hauriret quantitate, simulque mixturam cum nitro & kermes minerale sumeret, attamen ad humerum abscessus fiebat, quo aperto magnaue evacuata puris quantitate, convalescebat æger.

Initio hujus mensis quidam scorbuto afficiebantur, sed morbum hunc sibi quasi ignominiosum vilum tamdiu reticebant plurimi, donec post introitum in portum totum lustrabatur præsidium ¹⁾, tumque novem majori illius gradu affectos inveni. Horum crura & genua tumebant rigida purpurascentibus lividisque maculis variegata; haud raro ulcera simul aderant multa cum carne luxuriante, sanieque foeda. Gingivæ etiam stomacace exulceratæ erant ²⁾.

His

¹⁾ Quod ut fieret semper a Præfecto optimo obtinui; navi enim in portu commorante, optimum datur otium sanandi ulcera pedum nauticis adeo infesta & familiaria, alique morbi chronici tum melius curantur, quam in alto mari.

²⁾ Anne itaque humida calidaque aëris constitutio multum faveat producendo scorbuto? vix enim acrimonia

His præter magnam quantitatem herbarum olerumque recentium infusum præscripsi malti, incipiendo ab una mensura sensimque ad tres usque ascendendo. Omnes fere levem inde experiebantur diarrhoeam, & tum mox evanescere incipiebant & maculæ & stomacace, & intra 12 dies restituebantur plerique. Nonnulli horum vesperi simul sumebant pilulas ex sapone veneto & pulvere scillæ præparatas, linctuque ex melle rosarum & oxymelle scillitico gingivas illinebant.

In itinere Massiliam versus complures motibus febrilibus laborabant, præsentem semper foedo oris saporem, hos aliosque, qui non prægressa febre laborabant, diarrhoea mox aggrediebatur dysenterica, quæ diu illos affligebat. Forsan chirurgus navis me absente in usu evacuantium justo minus perstiterat, his demum rite adhibitis (quos inter pulvis ipecacuanhæ c. cremore tartari præstabat) postea emulsivis tamarindorumque solutioni facile cedebat morbus. Postea tincturam corticis peruviani compositam pro roborando stomacho optimo cum effectu dedi. Ex officialibus plures etiam diarrhoea laborarunt, quos inter unus diutius eadem affligebatur, ast in principio morbi evacuantia recusaverat,

monia sanguinis ab alimentis oriunda incusanda venit, dum jam ante octiduum tanta abundantia olerum herbarumque recentium gavisi fuerant nautæ in portu Massiliensi.

verat, ingravescente vero morbo & tenesmo, adstringentibus opiatisque inhibuerat medens diarrhoeam, & ægrum, dolorum impatientem valde, ab illis levabat, quod ut obtineret ipsum laudanum clysmate applicaverat. Mox, (ut solet) tristis fuisset eventus hujus curationis, nisi adveniens ego illico evacuantibus, antisepticiis & lenientibus ægro succurrissem, qui in dictis quidem anodynis inducias impetraverat per nonnullos dies, jam vero iterum affligebatur & diarrhoea dysenterica, & gravioribus torminibus, abdomine valde inflato. Hæc de nostra navi.

Mox tristior omnino fuisset fors navis bellicæ Schleswig, nisi dirigente summo numine vento favente nobis obviam venisset, nam si adhuc per aliquot dies in alto ipsi fuisset navigandum, totum illius præsidium præ siti periisset, aliquamdiu enim restrictissimam minimamque aquæ portionem sibi dimensam habebat quisque, attamen nunc non plus quam una aquæ amphora toti restabat præsidio. Hæcce navis jam uti antea monui portum linquebat Liburnensem, optime valente integro præsidio, quod pancreaticæ etiam valebat 6 primis itineris hebdomadibus, & tum primum, initium circa mensis Maji, aliqui nautarum scorbutu corripiebantur. Sub finem vero illius mensis, aqua deficiente, indies plures ³⁾ scorbutus invadebat,

G 2

³⁾ Anne hujus rei causa fuerit major sanguinis acrimonia ob defectum laticis aquæ abundantiamque salium muriaticorum?

invadebat, ita ut dum navem die 6 Junii visitabam, ultra 50 majori scorbuti gradu affectos reperirem, hesterno die 2 mortui, sequentique duo sub laboribus, anchoris scilicet levandis convulsionibus correpti in tabulatis mortui conciderent. Inter omnes praefidiarios vix 50 a scorbuto omnino liberi erant, imo ipsi officiales gingivis lividis tumentibus, facie pallida flavescente, animi viriumque magna prostratione prodebant, se jam hoc morbo affectos esse.

Mox, in mari adhuc, optimus nostrae navis Praefectus viginti dolia majora aqua plena miseris praefiti moribundis mittebat; ego vero aegrotis omnem, quae supererat malorum citreorum copiam apportabam. In causas hujus morbi inquirens multas, validas tamen omnes inveni, iter nempe longius erat protractum ad 10 usque hebdomades, constitutio aëris humida calida frigidaque alternans, Panis biscoctus haud bene coctus, sed mucidus valde, caro salita vetusta, putrescens adeo, ut simul ac aperiebatur dolium, nidorosum suum foetorem ubique per navem spargeret. Defectus indufiorum ceterorumque vestimentorum, quo magna praefidii pars misere laborabat ⁴⁾, imprimis vero penuria

⁴⁾ Defectum vestimentorum inter primas scorbuti causas ponit celbr. Lind. Optandum foret nostris in navibus

ria aquæ dulcis, imo metus ^s) mortis miseriæque inevitabilis, si penitus deficeret aqua. Postquam navis in portu Mahoniensi anchoras jecerat, statim exactius præsidium ejusdem perlustravi, invenique duas tertias ejusdem partes vera scorbuti criteria habere; unam tertiam quidem minori gradu, alteram vero eo majori, dum 80 circiter ob eundem stratis tenebantur, horum dimidia pars periculosius decumbebat, quam itaque in nosodochium navale ejusdem loci deportari curabam, ut eo melius sanari posset, & ne numerus ægrotantium foedis suis exhalationibus contagium excitaret in navi, quæ mox abire debebat.

bus, ut copia semper adesset vestimentorum, quod etiam suavit amicitimus noster Callisen. Angli in hac parte multam adhibere solent curam.

livescens. Aliis rigidæ tumidæque juncturæ , genuum imprimis, quæ in enormem nonnullis increverant molem, & præ rigiditate immobiles plane erant. Nec foedissima stomacace plerisque deerat, siquidem gingivæ palatumque in tumores excreverant foedos nigros, qui minimo attactu sanguinem nigrum fundebant, halitus oris putridus horrendus erat. Quibusdam saliva foeda tenax ex ore manabat; quosdam diarrhoea torminosa affligebat. Omnes hi summe debilitati vix aërem liberiores admissum, minus vero situm corporis erectum ferebant, quin mox periculosissimis animi deliquiis corriperentur.

Omnes præ gravi pectoris & epigastrii dolore ac oppressione ejulabant, nec non de artuum imprimis vero dorsi dolore valde conquerebantur, omnes fere animo quam maxime dejecti erant. Omnibus pulsus celer simul vero debilis, parvus.

Qui vero recentiori morbo laborabant, præprimis de lassitudine, dolore epigastrii, pectoris, præsertim vero dorsi & artuum lancinante conquerebantur, qui noctu maxime infestabat, quo tempore tussis sicca graviter plerosque affligebat. Hi etiam motus quasi febriles circa vesperam sentiebant, cum pulsu frequentiori, calore aucto, siti, alvus plerisque segnis erat.

Horum

Horum erura & suræ imprimis intumescere & indurescere incipiebant, tendinesque sub poplite rigere, genua etiam tum leviter intumescebant, cutis in pedibus ab initio anserina *) tantum jam maculis rubris lividis plus minus latis variegata erat. Gingivæ præterea leviori stomacace affectæ erant.

Altero die postquam portum intraverat navis a Præfecto obtinui, ut omnes, quibus surgere & incedere possibile erat, quotidie post meridiem in terram egrederentur, & corpus in aëre terrestri liberiori agitarent. Mox ingens comparabatur olerum quantitas pro toto præsidio, singulisque, qui ullum scorbuti habebant criterium, distribuebantur poma aurantia, citrea, radices raphani, cepæ, cucumeres &c., & quoties fieri poterat, jusculum illis comparabatur ex carne recenti cum oleribus paratum. Hæcce diæta pro remedio optimo profuit illis, qui majorem scorbuti gradum nondum contraxerant.

Qui doloribus supra allatis gravius affligebantur, illis pulveres ex nitro, arcano duplicato & floribus sulphuris vel & camphora vesperi summi profuere, hausto insuper decocto hordei cum oxymelle

G 4

scillitico,

*) Quam inter prima scorbuti signa c. celbr. Roupe observavi.

scillitico, ad stomachacem profuit succus citri vel oxymel scilliticum, quod ultimum angustias pectoris optime solvebat. Oleum volatile illitum ⁷⁾ incipientem tumorem & rigiditatem genuum optime levabat, cujus solo illitu largior ut plurimum provocatus fuit sudor, quo morbus insigniter levabatur. His sumtis & adhibitis remediis, quamplurimi intra paucos restituebantur dies. Qui vero diutius jam decubuerant, hi & majoris indigebant curationis & longioris temporis. Dum adhuc in navi restabant ægri præter olera, fructus aurantium, vinique quantitatem talia illis porrigebantur remedia, qualia exigebant symptomata gradusque major morbi. Inter illa infusum saturatum corticis peruviani c. radice serpentariæ virginianæ, addito elixir vitrioli Mynsichti & oxymelle scillitico, in scorbuto consummato semper profuit valde, hujus enim usu & stomachace foetida & putrida ac saniosa illa pedum ulcera pulchre sanabantur ⁸⁾. Nec omissus fuit usus infusi mali, si alvus
nimis

⁷⁾ Quod ex oleo constat olivarum, & spiritu C. C. vel falis ammoniaci; hocce linimentum sæpius vidi largos provocasse sudores, si illitum fuerit vesperi, mane sequenti multum imminutus erat, si non penitus evanuerit tumor, vel scorbuticus vel rheumaticus, qui a frigore lædente ortus erat.

⁸⁾ Alio quoque tempore pulcherrimos observavi hujus remedii effectus in scorbuto præsertim consummato, summa jam apparente humorum dissolutione.

nimis laxa hujus usum non inhibuerit. Alvus laxa usu electuarii diascordii c. camphora, quod quavis vespere propinavi, insuper epoto infuso florum chamomillæ, restringebatur, obortusque sudor ægro valde conducebat. Gingivæ laxæ linctu ex melle rosarum, oxymelle scillitico & alumine & firmiores fiebant & consolidabantur.

His licet in navi jam satis bene succedentibus, attamen in nosodochium navale anglicanum 40 deportari curavi ægros, ne in itinere rursus ineundo putrido halitu sanos jam focios iterum inficerent. Horum (qui deportati erant) omnes scorbuto laborabant præter unum, qui febre maligna scorbutica ad agonem conflictans sequenti die moriebatur. Duo phthisi laborantes & febre hæctica, in eodem statu in naves iterum recepti autumnò moriebantur; scorbutici intra 14 dies sanabantur omnes; nonnulli, quorum genua & crura in enormem jam excreverant tumorem, vires integramque fere sanitatem nanciscebantur, genua vero ob tumorem adhuc restantem rigida ad motus illis haud admodum idonea erant.

In nosodochio navali anglicano fruebantur optimo nutrimento ægri, sc. panis triticeus, recens, mollis ipsis præbebatur, & quovis mane pulticula s. juscu-

lum ex lacte cum oryza & saccharo coctum. Meridie juscum carnis agninæ vel hoedinæ teneræ, lactuca, endivia, porro, pastinacha, aliisque oleribus refertum iidem prandebant, carnisque satis magnam quisque recipiebat quantitatem, acetaria sibi conficiebant ipsi ægri ex herba recenti lactucæ, endiviæ & porri, cum aceto oleoque. Quisque quotidie accipiebat radicem raphani rustici, & libram unam vini optimi. Pro coena vesperi solum juscum carnis oleribus farctum comedebant. Nemo itaque mirabitur, scorbuticos languentes, pallidos, frigidos, exsangues quasi, reficiente hoc nutrimento, aëreque terrestri brevi refectos restitutosque fuisse; attamen nec medicaminibus parum fuit; absente enim chirurgo nosodochii navalis, jam partes ejus strenue supplebat experientissimus humanissimusque simul medicus *Doctor Sechi* ob artem, eruditionem & pietatem in Minorca unicuique dilectus, mihi que semper amicus dilectissimus. Hic quotidie indefessa cura mecum ægros visitabat.

Quibus itaque majora ulcera, gravior stomachace, vel laxior pallidiorque erat corporis habitus cachecticus, illis communi consilio quotidie binæ drachmæ pulveris corticis peruviani vel ejusdem infusum cum serpentaria virginiana porrectum fuit; quibus major pectoris oppressio illis oxymel datum fuit scilicet,

liticum; si alvus segnior erat, rhabarbarino solvebatur. Genua furæque rigidæ, duræ, tumidæ aceto & oleo fricabantur, quibus & ulcera ipsa purgabantur.

Præterea unicuique pomum citreum & aurantium dedi quotidie, quæ non solum comedebant, sed dentibus & ore expresso succo, residuo genua pedesque rigentes sedulo fricabant, quo remedio mirum in modum brevi tempore disparebant maculæ istæ purpureæ, solvebantur rigiditates &c, idemque remedium semper plus quam ullum aliud linimentum profecisse comperi ⁹). Nonnulli præterea duas mensuras infusi malti bibebant quotidie optimo cum effectu, siquidem illi imprimis, qui laxam inde habebant alvum ceteris ocius restituebantur ¹⁰).

Concedo optima hic simul adhibita fuisse remedia, adeo ut non ita liqueat, quæ præprimis profuerint, ast brevius temporis spatium quo hic restare
con-

⁹) Nautæ instinctu quasi hancce frictionem amant, quam etiam multiplici experientia ductus omni alii facile præfero linimento, dum & ulcera & maculæ hac brevi & miraculi instar sanantur.

¹⁰) Semper comperi laxitatem alvi ab infuso hordei tosti ortam bonam fuisse, & mecum consentientia habeo pleraque experimenta celbr. Macbride.

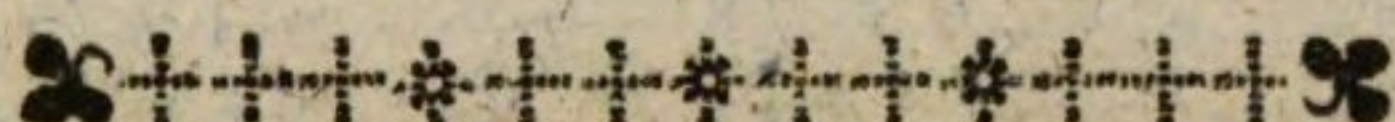

concedebatur, omnia quæ utilia videbantur adhibere jubebat. Quod vero scorbutus hic brevius quam alias curatus fuerit, num causæ universali mox sublatae, accepta sc. aqua dulci, debetur? An salubri, vernali sc., tempestati? An oleribus jam magis teneris & succulentis? An pomorum citreorum quantitati, aliisque adhibitis remediis? Anne denique potius omnibus simul adhibitis debetur?

Dum die demum 28 navem Christianföe conscendebam, ad 13 usque penitus restituti erant omnes, quos inter uti dictum duo phthisi laborabant; reliqui scorbuti levicribus reliquiis. Pro itinere itaque magnam comparabam malorum citreorum aurantiorumque quantitatem, ut & alliorum & radicum raphani. Die sequenti portum Mahoniensem linquentes Massiliam petebamus, eoque die 1 Julii advenimus, navibus, ad quas pertinebant, reddebantur convalescentes, qui ante discessum ex portu penitus restituebantur.

Mensis

Mensis Julii.

Ad diem usque 14 anchoris adhuc consistebamus prope l'Estach, quorsum die 1 hujus mensis cum navi Christianföe appellebamus. Die vero 14 omnes naves simul sub imperio excellentissimi thalassiarchæ *Hooglandt*, vela faciebant oras versus barbaricas, quas die 21 attingebamus, & ad aliquot miliarium distantiam variis cursibus legebamus, Algeriam ipsam semper fere in conspectu tenentes.

Novem primis hujus mensis diebus ventus e septentrione variabilis, ut plurimum caurus placidus a die 1 ad 4, die 6 & 9, reliquis vero fatis procellosus regnabat, aëre semper puro, coelo sereno, tum favonius placidus 5 spirabat diebus, coelo itidem sereno, huic succedens caurus per duos spirabat dies, tum subfolanus quatuor spirabat diebus, die 20 auster, inde ad 28 usque idem regnabat subfolanus, quo & 29 zephyrus spirabat variabilis, ultimis demum duobus diebus iterum spirabat subfolanus. Ventus toto

hoc

hoc tempore placidus, coelum mox ferenum, mox nubilum, aer humidus, noctu copiosus semper cadebat ros, die 20 & 28 nebula aderat densa.

Præsidium ante discessum & officii & sese reficiendi gratia terram sæpius conscendebat, remigesque huc illuc continuo fere in scaphis remigio agendis occupati erant. Præsidium navis signiferæ Grönland hoc mense satis valuit, viginti tantum diarrhoea dysenterica laborabant, quæ num primum suum ortum debebat aquæ Mahoniensi, aqua marina depravatæ, uti vulgo creditur ¹⁾? An fructibus herbisque immoderate ingestis? Anne potius malæ isti consuetudini, dum nautæ corpora sua, laboribus & solis calore urente exæstuantia, nocturno frigori frigidoque rori non solum ultro exponunt, sed etiam excubias agentes dormitum sese reponunt in tabulato corpore fere nudo? Qui hoc morbo laborarunt, sequenti modo ægrotarunt: Primo præcipueque de dolore lancinante circa umbilicum conquesti sunt, nec non de oppressione epigastrii, pectoris vulgo dicunt, sequebantur sedes initio magis stercoreæ largiores, mox biliosæ mucosæ interdum sanguine tinctæ,

¹⁾ E fontibus prope littora aquam suam ibidem haurire debent naves, quæ omnino multum salis communis continet, & si plus debito hauritur e fontibus, aqua omnino aqua marina commista est.

tinctæ, tum frequentiores minores cum tenesmo, qui tamen haud adeo illos excruciat ac dysentericos alias solet, nec frequentes adeo fuere sedes nec tanto sanguine rubentes.

Quam primum morbum indicabant, mox per duos priores morbi dies dedi quotidie tres doses pulveris ex ipecacuanhæ gr. 3. vel 4 & cremoris tartari ʒj, epota simul larga quantitate infusi florum chamomillæ. Post primam & secundam pulveris dosin vomuere plurimi, paucis tantum a sequentibus vomitus creabatur, sæpius vero nausea, paucis nullus omnino inde vomitus. Sedes primo die augebantur numero & quantitate, secundo vero imminuebantur, ut & tormina, sanguisque semper fere disparebat, & tum cura absolvebatur tinctura rhabarbari aquosa ²⁾, & emulsionibus c. gummi arabico. Rarius opus habui paregorico, quod tamen post debita evacuantia nunquam nocuerat. Vidi vero plures, quibus, me absente, vel proprio Marte vel illis dolorum impatientibus, nondum rite adhibitis evacuantibus, opiata dederat, imo in alvum injecerat chirurgus; hi vero omnes diutius cum morbo suo conflictari cogeantur, & me adveniente

²⁾ Quam ex autoritate cel. Degneri & dein Zimmermanni dysentericis porrexī, optimo semper cum effectu,

adveniente, solis evacuantibus & tinctura rhabarbari demum curati sunt. Quibus pulvis vomitum semper provocabat, his altero die vel laxans oleosum ³⁾, vel solutionem tamarindorum ⁴⁾, vel etiam solam dedi tincturam rhabarbari aquosam, majoresque cremoris tartari doses, eo semper cum effectu, ut jam die morbi 6 vel 7 restituti ad sua reverti possent officia, data adhuc per aliquot dies tinctura stomachica ad roboranda viscera. Tentavi quidem effectum pulveris vitri antimonii cerati, haud tamen optato adeo cum effectu.

Præter dysentericos istos, decem febricitarunt hoc mense, duo sc. febris leviori circa vesperam redeunte, a frigidi aëris injuriis orta, cum gravedine, coryza, tussis &c. quæ catarrhalis vulgo dicitur; 2 febris pleuritica; 6 febris putrida. Hæc ultima post diem hujus mensis 20 jam primum apparebat nostra in navi solito cum horrore, oppressione epigastrii, amaro ore, alvi ficcitate, & quidam graves simul patiebantur artuum dolores, omnes cephalalgiam vehementiorem, in quibusdam ad deliria usque furiosa incrementem. Sumto mox emetico, adhibitis postea laxantibus, magnisque dosibus cremoris tartari, 4 intra septimum

³⁾ Vide antea.

⁴⁾ Ex autoritate Zimmermanni mihi inter optima anti-dysenterica fuit.

septimum sanabantur diem, duo vero circa septimum morbi diem, adhibitis licet eisdem remediis evacuanti-
bus, gravibus circa umbilicum corripiebantur tormi-
nibus, succedente diarrhoea mucosa biliosa paucio san-
guine tincta cum tenesmo, hæcce vero dysenteria
nuper allatis remediis facile cedebat.

Pleuriticorum unus ante diem septimum sana-
batur post duas venæ sectiones solis infusis herbarum
emollientium, & salibus mediis cum floribus sulphuris.
Alter vero, qui morbum a læsione externa contraxerat,
dum in mare præceps deciderat cum dolio quodam
majori, quod inter & navem ipsam pectus ejus com-
primebatur. Chirurgus navis dexterrimus Dn. Besseler,
licet nudatum pectus emergentis penitus palpi-
tando exploraverit, nullam tamen nec manibus nec
oculis invenire poterat læsionem externam, nullum
indiciū fractæ costæ aderat. Vesperī tamen febri
graviori cum dolore pungente pectoris sinistri ad co-
stas inferiores veras corripiebatur, vēna mox bis tun-
debatur, nulla in sanguine apparebat crusta. Postea
pulveres sumebat salinos c. nitro & camphora, infu-
sumque pectorale demulcens, sputum circa 4 diem
prodibat bonum cum levamine; hinc sibi sanus visus,
carum sibi spiritum frumenti hauriebat, aliosque erro-
res diæteticos committebat, hinc etiam die 6 dolor lateris

iterum redibat cum tussi vehementiori, secabatur mox vena, dolor vero inde haud insigniter imminuebatur, nec a fotu emolliente, magis vero vesicatorio, quod loco dolenti imponebatur, tum adhibito infuso pectorali cum oxymelle scillitico, pulveribusque nuper nominatis sensim filebat tussis & dolor circa diem scilicet 14, larga orta expectoratione. Die vero decimo septimo febris accedebat cum amarore oris, oppressione epigastrii, die sequenti laxans sumebat ex manna & sale cathartico, die 18 iterum circa vesperam accedebat febris, idemque oris amaror, hinc die 20 quatuor illi præscribebam grana kermes mineralis c. cremore tartari, quibus sumptis evomuit multa biliosa. Die 21 iterum redibat febris, eadem sumebat remedia die sequenti febris evanescebat, & æger sanus sibi visus post aliquot dies ad labores suos se conferebat. Post elapsum octiduum sub nisu fortiori in labore quodam gravi perficiendo vomitu cruento sanguinis sinceri fluidi afficiebatur, qui dein multis adhibitis licet remediis, & cortice peruviano, & spiritu vitrioli, & adstringentibus aliis, post motum vel nisum vehementiorem semper redibat, hinc mense Novembris cum navi Mars dicta ad patriam valetudinarius remittebatur.

Duo iætero cum infarctu & tumore abdominis laborabant, hi repetitis emeticis lenioribus ex cremore
tartari

tartari & kermes minerale pilulisque ex sapone veneto & rhabarbaro confectis brevi sanabantur.

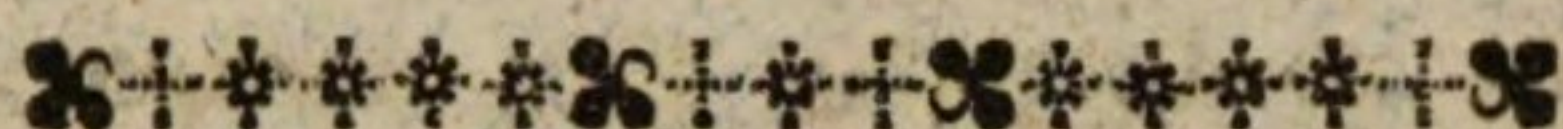
Convalescentes, quos e nosodochio Mahoniensi in navem Schleswig reduxi, illi fere omnes post octiduum restituti fuere, ceterum pauci tantum ibidem ægrotarunt, sc. diarrhoea dysenterica tres, febris catarrhali quatuor, inflammatoria unus, maligna unus, qui sexto die moriebatur, inceperat hæc febris cum magna virium prostratione, & diarrhoea biliosa.

In navi Christianiæ 5 diarrhoea biliosa dysenterica laborabant, qui remediis nuper a nobis allatis sanati fuere, 2 febris biliosa putrida, qui emerico stibiato, salibus mediis, & acidis intra paucos sanabantur dies. Febri inflammatoria unus necatus fuit, hic ebrius Massiliæ in mare decidebat, emergens vero & extractus mox male se habuit, attamen per tres integros obambulavit dies madidis cum vestibus, 4to vero ob dolores artuum & pectoris vehementiores in navem reducebatur, mox venam fecabat, optimaque remedia strenue adhibebat chirurgus navis, incassum vero omnia, die enim 14 morbi moriebatur æger. Non possum, quin hic chirurgi illius navis primari Hunnæi debitas afferam laudes. Hic enim vir in arte eruditus non minus quam experientissimus maxima industria

ægros suos curabat, maximo pioque zelo, quæ ad ægros sanosque conservandos requirebantur, observabat; accuratissimo calamo ægrorum morbos, adhibitaque remedia annotabat in tabula nosologica, in commodiorem & magis liquidam formam a me disposita, quam omnino dignam esse censeo, ut commoda occasione cum publico communicaretur.

Mensis Augusti.

Toto fere hocce mense ventus regnabat subsolanus, interdum vulturnus, placidus semper uterque, coelum, ut plurimum, serenum erat, interdum nubilosum, aër humidus calidus, qui tamen halitu venti frigidioris optime refrigerabatur interdum, nocte quavis ros cadebat copiosus, die tamen 1, 3, 25 auster die 20, 23 & 24 aquilo intercurrerebant, hi tamen venti ne quidem integrum per nycthemerum continuabant, quin ventus regnans subsolanus intercurreret. Die 1, 3, 15 ad 19, 28, 29, ventus paulo fortior aderat, die 3, 18 & 19, fulminabat vesperi & noctu, die 19 pluviae cadebant magnae.

Toto hoc mense prope oras Africae varios adhuc faciebamus cursus finum Algeriae ut plurimum intrantes. Ad medium ejusdem mensis cursum ad 60 milliaria orientem versus inde direximus, unde post octiduum retrogressi iterum finum obsidebamus Algeriae, quem die penultima hujus mensis linquebamus, cur-

sum Minorcam versus dirigentes. Die 6 naves Mars & Havfruen, Lisbona redeuntes, nobis occurrebant.

Præsidium navium solitis occupatum erat officiis non solum in dirigendis velis navique, sed simul quotidie fere omnia pro ineundo prælio parare debebant, strata sua in propugnacula portabant, cistasque in partem navis inferiorem, hinc intertabulatum inferius (underste Dæck) optime purgabatur aërque renovari poterat, portis utrinque apertis. Ob summum calorem, quo angebantur, qui in intertabulato inferiori decumbebant, curavi, ut quavis nocte acetum vini sub tabulato bis spargeretur copiose, quo optime refrigerabatur aër calidus interclusus, nec mittebatur fumus aromaticus & sulphureus, quo quotidie imbuebatur navis.

Aqua toto hoc mense putrida foetens valde, versione & agitatione, admiscendo acetum vini, spiritum vitrioli acidum, vel crystallos tartari, quantum poterat, corrigebatur.

Nostre navis præsidium morbis jam graviter affligebatur, initio mensis febris putrida, circa finem scorbutus. Dysenteria 2 tantum hoc mense laborabant, quæ supra nominatis remediis obediit. Febris putrida vero ultra 20 graviter detinebantur, ita ut hæc
multum

multum negotii nobis jam facefceret ob vehementiora, quæ jam aderant, symptomata. Incipiebat hæc ut plurimum cum gravitate & doloribus artuum, immani cephalalgia ad deliria usque urgente, cum magna epigastrii oppressione acutissimoque ejusdem dolore, ut a minimo illius attactu misere ejularent ægri, quibusdam vomitus aderat spontaneus adeo vehemens, ut omnia assumpta evomerent, amarus foedusque semper aderat oris sapor, non raro dolores acutissimi ipsius pectoris. Magna iterum observabatur symptomatum diversitas, major minorque eorundem gravitas pro ratione subjectorum, adhuc vero magis pro diverso, quo positi erant, loco ¹⁾).

Ægrotis inservientes etiam inficiebantur, graviterque decumbebant; bini ægrorum hæmorrhagiam narium experiebantur, quæ alteri circa diem 4 critica erat, alteri vero licet eodem die morbi prorumperet, non adeo in levamen erat. Bini tantum diarrhoea dysenterica salvabantur, alii sine ulla lyfi critica. Nonnulli tamen sudore vehementi circa diem 14 judicati sunt, hi ut plurimum circa diem 11, 12 somnolenti stupidique quasi fiebant, oborto vero postea sudore evigilabant, & ad se redeuntes melius se habere sibi videbantur.

H 4

Febris,

¹⁾ Vide antea. Pag. 90.

Febris, cephalalgia, deliria vehementiora, & dolores pectoris venæ sectionem indicabant, quæ etiam repetita fuit, exigente id summa necessitate, necessariam vero magis censui semperque reperi jam iterum emesin, quam solutione mannæ additis aliquot granis tartari emetici provocavi. Licet mox multum materiæ viridis biliosæ evomerent, attamen sæpius uno elapso die, iterum increfcebat epigastrii oppressio, iterum monebat amarus oris sapor emesin repetendam, quam nec omisi. Primis morbi diebus semper propinavi ægris vel cremorem tartari vel mixturam salinam cum vel sine paucis granis kermes mineralis, quovisque biduo vel triduo alvum laxante antiphlogistico subduxi. Quidam vermes teretes, lumbricos vulgo, evomuere, his omnibus dolor vehementior fuit abdominis & epigastrii. Quibus continuus spontaneusque aderat vomitus, si vomitus arte factus non juvabat, profuit valde solutio tamarindorum. Quibus febris, calor urens sitisque vehementior erat, his omnem potum leviter acidulum feci guttis aliquot spiritus vitrioli, quem tamen non omnes ferre poterant ob summum ardorem ventriculi, quem inde sentiebant nunnulli ²⁾).

Cephalalgia,

²⁾ Eximium usum acidi vitriolici in putridis præpriis febribus jam clare satis demonstravit amicissimus clarissimusque

Cephalalgia, delirium doloresque pectoris, præmissis nuper allatis, vesicatoriis optime levabantur.

Quamplurimi jam die 9 vel 10 sani dimittebantur, nonnulli vero diutius graviusque decubuerunt, his tum mixtura profuit camphorata acida alternatim cum decocto corticis peruviani, adjecta interdum serpentaria virginianæ radice, & semper addito elixir vitrioli Mynsichti, his remediis factum, ut, Deo ter optimo gratiæ maximæ! nullus moriretur.

Novitius 17 annos natus die 22 febrî corripiebatur vehementiori, cum deliriis, summa pectoris oppressione, respiratione difficili, tumore & dolore vehementi epigastrii, vomitu omnium assumptorum. Mox secabatur vena, sanguis eductus densus erat cum paucis fero, applicatum fuit clyσμα, & fomentum emolliens anodynum epigastrio impositum, in potu semuncia cremoris tartari propinata fuit. Die 23 vomitus adhuc continuabat summusque dolor epigastrii, hinc

H 5

emeticum

rissimusque D. Bang in dissertatione sua inaugurali de usu acidi vitriolici, idem acidum jam antehac auctoritate Sydenhamii & celeb. Tissot ductus optimo cum successu in febribus putridis adhibui. Anne forsan in climate calidiori minus ferri potest? Plurimique medicorum gallorum, quos consului, acidum ipsius citri metuunt, anne præjudicio capti?

emeticum nimis durum fore arguens, lavans propinavi antiphlogisticum, quo etiam purgatus est æger, postea subsistebar in usu cremoris tartari. Die 24 melius se habere sibi videbatur. Die 25 iterum increfcebat dolor abdominis, ut ne minimum attactum ferre posset æger, vomitusque redibat, qui die 26 adhuc continuabat, deliriis accedentibus vehementioribus, pulsus erat frequens, & durus, vena hinc iterum secabatur, post bihorium, sumpto infuso mannae cum tribus granis tartari emetici, æger vomuit multa biliosa simulque duos evomuit lumbricos. Vesperi vesicatoria brachiis applicata fuere, æger jam amygdalatum pro potu habebat, sumebatque mixturam salinam cum mixtura camphorata acida. Die 27 deliria continuabant cum summa artuum jactatione, hodie adhuc leviter purgatus æger duos ejecit lumbricos. Postea ad diem usque 30 continuo delirabat sine somno, lingua hucusque muco fordido obsita & mollis, jam arida nigra, & fissa fiebat. Ægrotans subsistebar in usu eorundem remediorum, spiritus vitrioli potui instillabatur, alvus segnior clysmate quavis vespera subducebatur, continuo adhuc fomentum abdomini illius imponebatur, sc. pannus laneus saturato florum chamomillae decocto humectatus & expressus. Die 30 deliria magis soporosa evadebant, ægerque semper sopore quasi obrutus jacebat, jactitans manus pedesque; tendines
jam

jam subfiliebant, æger plumas digitis carpebat, alvum & vesicam inscius evacuabat. Jam loco mixturæ salinæ assumebat decoctum saturatum corticis peruviani c. serpentariæ virginianæ radice. Restabat eodem in statu ad diem usque 2 Septembris, quo vesperi largus oriebatur fudor, qui vehemens ad diem usque 3 continuabat, tum evigilans æger sibi conscius, excrementa non amplius inscius evacuabat, linguaque iterum humida mollis fiebat, erat vero æger valde debilis. Continuabat adhuc eadem remedia, concedebatur ipsi vinum & poma aurantia dulcia, alternisque vesperis dabatur Rhabarbarinum. Convalescens demum in nosodochium navale anglicanum translatus est, unde sanus rediit.

Dicta sufficiant de feбри putrida. Circa medium vero hujus mensis scorbutus inter nautas nostræ navis apparere incipiebat, & jam intra ejus finem 20 & ultra tanto illius gradu affecti erant, ut ad officia sua perficienda plane invalidi ægrotis adscripti fuerint, plures vero leviori ejus gradu laborabant. Ex aliis morbis convalescentes, jam facile hoc morbo corripiebantur. Plurimi scorbuticorum narrabant sese in antecessum oppressione pignastrii, prostratione appetitus, motibus febrilibus circa vesperam quotidie incidentibus laborasse, usque dum post 4 imo 8 diem rigiditas tendinum

tendinum sub poplite, durities furarum, strepitus rigiditas levisque genuum tumor, cutis in pedibus anserina, maculae ibidem plus minus latae rubrae lividae, imo nodi duri, glandulae quasi induratae, in cellulosa & pedum & brachiorum, & demum stomacace prodidere hostem sub larva febris catarrhalis occultum fuisse. Sæpius tussi graviore, dolore pectoris & virium prostratione simul laborabant. Nonnullis intumescere valde pedes & genua, maculisque demum se magis dispergentibus, profundo livore nigrescebant, ulcera antiqua jam diu coalita tum recrudescebant, imo a levissima epidermidis læsione foetida foedissimaque oriabantur pedum ulcera. Alii insigniter emaciebantur, imprimis crura pedesque macie gracilescebant, carne musculari ad osseam fere duritiem contracta. His oculi, facies, imo totum corpus flavo tingebantur colore, perinde ac si ictero laborassent, hypochondria utraque dextrum præprimis intumescabant, & dura erant & dolebant, abdomine cæterum contracto. His omnibus appetitus erat prostratus, nec pedes ulceribus maculisque adeo infestati, alvum vero segniorem & salivationem largiorem his esse mihi videbatur. Mirus etiam in hocce morbo observabatur aëris interclusi effectus, siquidem omnes, quorum strata sub tabulato infimo suspensa erant, primi scorbutu corripiebantur, tum ad illos serpebat malum, qui circa aperturam majorem

jorem (Storlugen) positi erant , hi semper pejus se habuere. ³).

Omnibus, quibus alvus segnior erat, laxans rhabarbarinum vel leve aliud quoddam propinavi, quod pro necessitate reiteratum fuit. Compluribus infusum hordei tosti macerati (Malt vulgo dicti) ab una ad quatuor mensuras per diem dedi, nunquam vero tanto cum effectu, quantum alias inde vidi & exspectavi, jam etiam rarius alvum solvebat illud infusum, quibus vero diarrhoea inde levior oriebatur, illis aliquatenus conducebat, aliis nihil. Num forsan hordeum jam diutius in navi asservatum, humiditatem contraxit, & depravatum fuit? Extractum cochleariæ in aceto scillitico solutum haud meliores dedit effectus, optimos vero semper prodebat succus citri ⁴) aqua mistus, ut & infusum corticis peruviani cum oxymelle scillitico, quo progressus ulterior morbi pulchre sistebatur. Et nihil convalescentes ex aliis morbis contra scorbutum melius præmuniēbat, quam tinctura ista composita corticis peruviani.

Dolores

³) Anne itaque aër humidus corruptus a carina navis & locis ejusdem inferioribus ascendens æque ad scorbutum ac febrem putridam producendum confert?

⁴) Quem cum celbr. Lind primum & optimum censeo antiscorbuticum.

Dolores pectoris ac artuum pulvere temperante c. floribus sulphuris, Infuso florum sambuci, strobilorum Pini, & oxymelle scillitico levabantur. Rigiditates tendinum & genuum oleo volatili ^{s)} imminuebantur. Sequentem historiam morbi ejus genium melius demonstrabit.

Morten Pederfen, nauta 27 annos natus, qui aquario adjunctus (Skibmands Gast) stratum suum in intertabulato inferiori suspensum habuerat. Die 16 h. m. conquerebatur sibi jam ante aliquot dies genu dextrum inter dolia compressum fuisse, unde mox gravius doluisse, & jam adhuc dolere, vix vero adhuc visibilis aderat tumor, nec ulla læsio externa; In crure vero cutis anserina & maculæ quædam purpureæ lividæ minores aderant, hinc die sequenti dedi infusum Malti ad duas libras augendo dosin ad unam libram quotidie. Genu quotidie lotum fuit aceto vini calido c. spiritu salis ammoniaci. Die 18 ob dolores artuum & pectoris pulverem illi dabam temperantem c. floribus sulphuris, & sequenti die, cum alvus infuso Malti haud solveretur, pulverem ex rhabbaro & cremore tartari, quo alvus ciebatur; vesperi primos æger sentiebat motus febriles, continuatis remediis die demum 24 maculæ pedum disparuere, & præter dolorem genu melius se habere omnino sibi

^{s)} Vide antea.

sibi videbatur. Ast die 26 vesperi dolore punctorio pectoris lateris sinistri acerbissimo corripiebatur, ut vix spiritum trahere auderet, hinc Chirurgus navis vocatus mox venam aperiebat, dabatque pulveres temperantes c. floribus sulphuris, his dolor leniebatur quidem, haud vero penitus tollebatur; perstitit postea æger in usu pulveris, hausta simul debita infusi Malti quantitate, dieque 28 iterum pulverem sumebat rhabarbarinum ob alvum adstrictam. Genu interea intumescibat valdeque rubebat, stomacace aderat, dolor lateris sinistri continuabat. Die 30 is augebatur, vesperi vero adeo atrox fiebat, ut respiratio inde maxime anxiosa redderetur, imo præ dolore nec loqui nec spiritum trahere auderet ægrotus, aderat jam simul calor & sitis pulsusque elevatus, tensus, celer. Vena in brachio sinistro mox iterum aperiebatur⁶⁾, quo dolor quidem remittebat, ægrotus vero levatus sui que aliquantum compos mox a situ erecto in lipothymiam concidebat maxima cum debilitate, ita ut mortuus quasi, pulsu vix sensibili, in stratum suum reponeretur⁷⁾.

Mox

⁶⁾ Concedo hoc contra proprias meas regulas factum fuisse, ast urgebant maxime symptomata.

⁷⁾ Ni fallor, aucta debilitas a venæ sectione in causa fuit hujus lipothymix, hinc caveant sibi medentes, ne scorbuticos nautarum dolores pro rheumaticis habeant, nec nisi summa jubeat necessitas, sanguinem

Mox salis volatilis C. C. scrupul. ꝑ. ex vino rubro hauriendum dedi, & dein pulverem ex corticis peruviani part. III. & radicis rhabarbari part. I., ad drachm. ꝑ. omni bihorio, vinum rubrum aqua mistum pro potu. Sequenti die pulsus celer, tensus, debilis tamen, summa aderat debilitas, ut caput elevare haud valeret, facies totumque corpus tumebat rubore profundo perfusum, præprimis vero enormiter tumebat genu, profundoque livore nigricabat, cum acerbo dolore, hinc sphacelum infecuturum metuens, sedulo illud fovendum curavi infuso corticis peruviani vinoso addito spiritu therebinthinæ; loco pulveris, qui alvum subduxerat, jam omni bihorio saturatum dedi decoctum corticis peruviani ⁸⁾ c. Elixir vitrioli Mynsichti & quotidie uncia ꝑ. succi citri inspissati, in potu ex vino rubro & aqua, quibus remediis internis & externis post 4. dies orta larga transpiratione remittebat febris, & postea sensim subsidebat tumor genu & color nigrescens crurum genuumque in rubrum lucidum, viridem & flavescentem mutabatur, postea in nosodochium anglicanum allatus æger convaluit penitus. Plures ejusmodi observavi morbi hujus decursus & curationes.

In

nem mittant, non enim multum levantur symptomata, augetur vero debilitas, augetur itaque ipse morbus. Idem monuere clbr. Lind & Rouppe.

⁸⁾ Hujus remedii effectus idem est in scorbutica hacce humorum dissolutione ac in putrida illa febrium, ut antea allatum.

In navibus reliquis toto hoc mense pauci tantum ægrotarunt sc. in navi Schleswig 4 febr̃ catarrhali; 2 febr̃ biliosa putrida, unus die morbi 11 diarrhoea judicatus est, alter die 14. In navi, cui nomen Mars, unus ascite occubuit. Pauci febribus catarrhalibus laborarunt; circa finem vero mensis plures scorbuto laborabant, quorum 6 gravius decumbentes in aliam transportati sunt navem, demum in nosodochium navale Mahoniense, unus vero antea lipothymia correptus obiit. In navi Christiansoe tres laborarunt diarrhoea, 2 febr̃ biliosa putrida, quorum unus hæmoptysi simul afficiebatur. Uterque diarrhoea judicatus est. In navi Havfruen vix ullus ægrotabat.

Mirandum sane inter 5 naves eosdem facientes cursus conjunctim, unam tot habuisse ægros, ceteras vero nullos fere. Quod anne numerosiori præsidio adscribendum erit? Reliquæ enim omnes naves jam morbis sextam circiter partem præsidii perdiderant, nostra vero navis hucusque paucos tantum perdiderat. Anne climati calidiori minus adsueta nautæ morbis magis obnoxii quam illi, qui jam in variabili climate induruerunt. Ab Anglis sæpius audivi, naves in primo, quem in mari mediterraneo faciunt, cursu morbos sustinendos habere, usque dum climati assueti fuerint nautæ.

Mensis Septembris.

Die 2 hujus mensis portum Mahoniensem iterum intravimus, ubi terram conscendere die sexto primum nobis permissum fuit, anchoris consistebamus hoc in portu ad diem usque 23, quo abeuntes cursum iterum direximus oras versus barbaricas, quas die 29 attigimus, in portu salutandi honorisque gratia jam ter 27 tormenta explodebantur. Ventus hoc mense valde variabilis erat, primis tribus diebus libis flabat procellosus cum fulgure pluviaque, tum auster placidus, coelo cum sereno die 4 spirabat, die 5 caurus itidem placidus, die sexto iterum auster cum tonitru fulgureque, tum subfolanus variabilis adhuc die 7 & 8 spirabat, tonitrua fulguraque vehementia, magnis cum imbribus, tum septentrionalis placidus coelo cum sereno per duos durabat dies, tum auster ad diem usque 16 calidus aëre cum sereno, inde ad diem usque 21 septentrionalis variabilis aëre cum sereno calido, hinc ad diem 24 subfolanus variabilis procellosus magna cum pluvia, tum
aquilo

aquilo placidus duobus spirabat diebus aëre sicco, coelo nubiloso, favonius tum & vulturnus ad finem usque mensis spirabant, coelum paucis nubibus variegatum; quavis nocte fulminabat.

Præsidium navium, dum anchoris adhuc detinebamur, in comparanda aqua dulci, variaque victualium provisione occupatum erat, quotidie aliquot tamen classiariis permittebatur in terram egredi sese reficiendi gratia, ubi fructuum hortensium, melonum, ficuum, uvarum magnam quantitatem vili pretio sibi comparare poterant. Totum præsidium quotidie fere fruebatur juscule ex oleribus brassica & cepis cocto, imo maximæ summi nostri Præfecti curæ erga præsidarios adscribendum, quod jam jam ex Sardinia huc venerint boves vivi, ita ut classiarii bis quavis septimana haberent juscule carnis recentis, oleribus optime conditum. Pro itinere instante jam etiam magna satis comparabatur cepearum quantitas, cujus pars quotidie pisibus fabisque incoquebatur.

Portum jam ingressis nobis pro more recepto totum iterum lustrabatur præsidium, num quis scorbuto ulceribusque laboraret, inveniebantur multi, qui majorem minoremque scorbuti gradum contraxerant. 35 in Rosodochium navale anglicanum deportabantur,

qui vel ex febribus putridis nuper convaluerant, vel magno adeo scorbuti gradu laborabant, ut officia nautica obire plane non valerent.

Antequam vero in terram egredi nobis permittebatur in parvam illam insulam, Quarantaine Öen dictam, quotidie post meridiem descendebant ægrorum omnes, qui lectum relinquere ullo modo poterant, & multi sanorum, ubi omnibus convalescentibus scorbuticisque magnam satis distribuebam uvarum quantitatem, quam læti devorabant.

Istos, qui nosodochium anglicanum adiere, redux ipse nosodochii practicus Dr. Mec, Nill ¹⁾ plane eadem (ut supra exposui) methodo tractabat felici adeo cum successu, ut ante discessum nostrum 30 restituti navim nostram iterum conscenderent. Eodem, quo antea, fruebantur victu, & præterea libra una uvarum recentium cuique concedebatur.

Nostra in navi jam ultra 40 restabant, scorbuti satis magno gradu laborantes, attamen non decumbentes

²⁾ Optimus dextrerrimusque hic vir jam primum redux erat ab itinere, quod Italiam versus susceperat, ut vires sanitatemque recuperaret, præterito enim autumno diutius periculosiusque decubuerat febris maligna, qua inficiebatur, dum ægros nostræ classis in nosodochio suo visitabat.

bentes hi omni biduo, si non quotidie, in terram deferebantur, sese movendi gratia. Cuique distribui pomum citreum & aurantium, libramque unam uvarum quotidie, quotidie præterea illis præbebatur jusculum carnis cum rapis, radice pastinacæ, cepis, brassica & aliis oleribus, plerique etiam ferculum sibi parabant ex cucumeribus cum oleo olivarum, aceto & pipere confectum. Hacce diætâ, nullis adhibitis remediis pharmaceuticis, mirum in modum brevi restituebantur omnes, siquidem intra octiduum facies antehac pallidæ cachecticæ tumentes, læto naturali suo ridebant vigore & colore, maculæ antehac purpureæ contusionum instar colorem mutabant, primo in viridem flavescentem demum in naturalem, a margine incipiendo. Poma sua citrea non comedebant, sed eorundem succo pedes suos rigidos & gingivas perfricabant, quo optime restituebantur. Qui ulceribus pedum majoribus laborabant, eadem diætâ utebantur & lætis adscribebantur. Hac ratione, nec alia, ulcera majora curationem admittunt in navibus præsertim.

Ceterum nostræ navis præsidium hoc mense jam bona satis fruebatur sanitate, siquidem quinque tantum morbo corripiebantur, unus sc. febre putrida, duo diarrhoea, duo dysenteria, hæc ultima jam satis vehemens erat, dum præ frequentia dejectionum con-

tinuo quasi super matula hæere cogeantur, ægri, qui sanguinem multum & ichorem foetidissimum evacuant, attamen remediis suprà allatis, adhibitisque sub finem theriacalibus & opiatis circa vesperam, feliciter intra 12 dies restituti sunt.

In navi Schleswig præsidium jam optime valebat, unus tantum notabili scorbuti gradu laborabat, septem febri biliosa, quorum plurimi paroxysmos experiebantur intermittentes, semper sub rigoribus ægros vomitus affligebat vehemens biliosus, haud tamen adeo malæ notæ erant hæ febres intermittentes, 5 enim ægrotantium solis emeticis, alvum evacuantibus & mixtura salina intra 7 vel 10 restituebantur diem, unus gravioribus afficiebatur paroxysmis intermittentibus, qui cortice peruviano supprimebantur, alter & febri intermittenti & diarrhoea laborabat, hinc etiam diutius decubuit, diarrhoea rhabarbarinis &c. sedata, cortice etiam sanatus est ²⁾).

In navi Christianfœe tres febri biliosa decubuerunt, qui emeticis, salinis & evacuantibus per alvum brevi

²⁾ Febres has jam graphice adeo depinxit celeberrimus Cleghorn, quamque dysentericam appellat, curatu semper difficiliorem observat, ob inefficaciam corticis peruviani aivo laxæ.

brevi sanati sunt. Unus febris maligna petechiali diutius decubuit, remediis vero solitis restitutus, hæmoptysi unus, mictu cruento alius laborabat, uterque sine dubio a nimia ebrietate morbum contraxerat, qui venæ sectioni, diluentibus & demulcentibus obediit.

Navis bellica Mars, postquam initio hujus mensis Massiliam advenerat, multos classiarios scorbuto affectos habebat, qui tamen omnes brevi restituebantur, solo usu vegetabilium fructuumque hortensium recentium, quarum magnam quantitatem illis comparabat Dux Præfectusque optimus de Kaas, qui præsidium suum amore paterno complectens illius sanitati, vitæ, imo debitæ recreationi semper providebat, nec quisquam facile a suis magis amatus fuit. Hac itaque ratione restitutum præsidium postea optime valebat.

Navis bellica (Fregatten Havfruen) portum Mahoniensem intraverat cum præsidio optime valente, quod vero ibidem morbos satis periculosos contrahebat, jam sub finem hujus mensis ante nostrum discessum se exferentes, dum jam aliqui, quos inter officialis cujusdam memor sum, tertiana ista perniciose laborabant, quam endemiam quasi huic insulæ graphice adeo descripsit celeberrimus Cleghorn.

Febres, quas mihi videre contigi, ne quidem valde periculosa ac vehementes fuere, incepere ut plurimum cum magno & longo rigore & horrore, tumque simul vomitus ægros valde affligebat, sub calore insequenti, qui semper urens ficans erat, omnes plethorici vigentes ut plurimum delirabant, quæ omnia oborto sudore largissimo remittebant, ut æger magnam tantum debilitatem, dolorem capitis obtusum vertiginosum sentiret, sub paroxysmo sitis valde affligebat præprimis sub horrore vix exstinguibilis, & potus largior tum etiam anxietates valde augebat ³⁾).

Nonnulli sequenti die a febre omnino liberi fuere, plerique vero hac vespere leviozem habuere paroxysmum, tertio vero die gravior recrudit paroxysmus cum vehemēti cephalalgia, delirio, dolore colico &c. Primum, postquam sudor largus paroxysmum finiebat, largiorem potum succo citri acidulatum ⁴⁾ præcepi, initio vero sitim tantum, taleolis pomi aurantii vel citrei insperso saccharo, vel pauciori potu fallere tentabam. Sub paroxysmo mixturam salinam dictam omni bihorio hauriebant ægri. Toto tempore æger ab omni victu animali abstinebat. Finito demum paroxysmo, vel mane insequenti, emetico

³⁾ Vide celbr. Cleghorn.

⁴⁾ Nuper nominati viri præscriptionem sequens.

tico ⁵⁾ stibiato emesin provocavi, alvum subduxi, & postea iterum mixturam salinam exhibui, quibus remediis aliquoties evanescebat febris, quæ tamen a levi errore diætetico recrudescebat, imprimis dum corpus calore diurno exæstuaturn haud satis a frigidiori aëre nocturno defenderent incauti, qui hac febre semel laboraverat in eandem facile recidebat, nec ullo notabili commisso errore diætetico, æque post evacuantia & alterantia, ac post adhibitum corticem peruvianum. Si demum paroxysmus secundus tertius vel quartus cum graviore conjunctus erat symptomate, sequentem solo largo usu corticis peruviani prævenire nunquam dubitavi ⁶⁾.

Dysentæria quosdam hujus navis classarios jam etiam affligere incipiebat, quæ anne potius nuper nominatæ causæ, quam fructuum ingurgitationi adscribenda ⁷⁾?

⁵⁾ Licet emetica non ita necessaria censuerit celebr. Cleghorn, attamen ob præsentia semper indicia fomitis biliosi in primis viis, eadem propinare non dubitavi, & nunquam vomitorium hac in febre adhibuisse me poenituit.

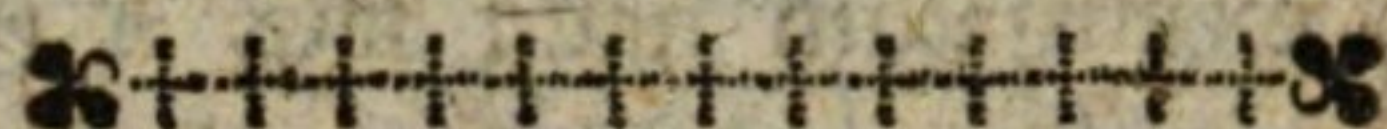
⁶⁾ Autoritate celebr. Cleghorn & Werlhoff fultus.

⁷⁾ Licet hoc præjudicium jam a celeberrimis viris impugnatum fuerit, licet jam expertissimi in arte medica viri docuerint, fructus horreos curandæ dysenteriæ convenire, attamen eodem adhuc capti sunt plurimi.

Mensis Octobris.

Die primo hujus mensis oræ barbaricæ nobis iterum in conspectum venire, ad quas etiam toto mense varios faciebamus cursus, die 18 Massiliam relinquens adveniebat nostra navis bellica Mars dicta, & die 19 altera navis Havfruen in portu Mahoniensi relicta etiam redibat.

Primis quinque hujus mensis diebus ventus flabat fayonius variabilis primis quatuor diebus satis vehemens, post pluvias vero tum cadentes placidior, inde ad diem octavum boreas vehementior flabat cum pluvia, die 8 tonitrua, fulmina copiosique cadebant imbres. Tum vulturnus variabilis ad diem 13 regnabat placidus cum coelo mox nubilo, mox sereno, hunc caurus excipiebat per 6 dies aëre cum sereno. Tum septentrionalis sequebatur, mox boreas, mox corus placidus aëre cum serenissimo, qui ad diem usque 26 durabat, æquora tum etiam valde placata erant.

erant. A die demum 26 ad finem usque mensis ventus regnabat idem, vehementior vero, aëre cum humido frequentibusque cum fulminibus, tonitribus ac pluviis, die 27 & 28 procella aderat.

Præsidium navium solitis occupatum erat negotiis, cepisque cum pisces fabisque coctis vesciebatur. Ceterum ob tempestatem ut plurimum amoenissimam placidamque mire reficiebatur, tum calor moderatus erat, nec noctes frigidae multum, nec humidae.

Nostre navis præsidium hoc mense optime valebat, siquidem quinque tantum dysenteriae leviori gradu laborabant, 3 febris putrida etiam levi fatis, & nonnulli gonorrhoea aliisque morbis venereis, quos in insula Minorca contraxerant.

Idem fatum erat navis Schleswig, siquidem quinque tantum, leviori gradu febris putridae affecti, unus diarrhoea, 4 febre lenta vel hectica laborarunt, horumque posteriorum duo diem obiere supremum. Hac in navi præprimis plures nyctalopecia laborarunt, quæ nec vesicatoriis nec aliis remediis adeo obediebat ac repetitis emeticis levioribus ex kermes minerali & cremore tartari.

Nec

Nec in navi Christianfœe ullus graviter ægro-
tabat, nec in navi, cui Mars nomen.

Aliam vero tristioremq̃ue sortem subibat navis
Havfruen, quæ restiterat in portu Mahoniensi ad
diem usque 12, ibidem plures classarii graviter ægro-
tarunt, ut jam abiens ultra viginti numeraret ægros,
quorum plerique dysenteria, ceteri feбри intermittente,
nuper descripta, laborarunt, pauci utroque simul morbo
affecti periculosissime decubuere, horumque unus mor-
tuus est ¹⁾. Ceterum debitis evacuantibus & remediis
supra sæpius allatis, feliciter cedebat dysenteria, qua du-
rante, effectus suos præstare non valebat cortex peru-
vianus ad febrem inhibendam, qui vero, cessante dy-
senteria, semper propinatus fuit cum successu. Post-
quam navis altum ingressa erat mare nullus fere am-
plius morbo corripiebatur.

Ortum fuisse huncce morbum nullus mira-
bitur, qui perpendit, toto illo tempore dum Maho-
niæ commorabatur navis, præsidium illius maximis
durissimisque continuo fatigatum fuisse laboribus, dum
reparanda

¹⁾ Hinc regula celeberrimi Lind optima semper, melius
esse sanitati classariorum, si in alto navigarent naves,
quam si in portu insalubri starent.

reparanda erat navis, quod eo majori fiebat industria, quia in patriam reditum quisque accelerabat. Autumnale tempus Minoræ quam maxime insalubre ²⁾, ut ipsi insulæ incolæ morbis valde affligerentur, quid itaque mirandum, nostros climati huic minus assuetos, laboribus fatigatos crapulis aliisque diætæ erroribus de-ditos pariter morbis affectos fuisse.

Dum nobis obviam veniebat hæcce navis, ipse præstantissimus ejusdem Præfectus dysenteria laborabat, duo officiales febri intermittenti pluresque classiariorum, uti antea monitum. Horum tamen plerique hoc mense adhuc, favente tempestate amoenissima, convaluere. Nonnullos vero intermittentis recidivam postea passos fuisse, aliosque hepatis aliorumque viscerum obstructio-nibus laborasse comperi, quæ tamen resolventibus suc-cis vegetabilium recenter expressis, lenibus evacuantibus, cum cortice peruviano conjunctis sanati fuere.

Quinque nautæ, qui in nosodochio navali re-licti fuere ante discessum nostrum nondum restituti, jam cum navi, Fregatten Havfruen, rediere ad no-stram navim, plerique in statu eodem erant, quo no-sodochium intraverant; duo alii loco sanitatis morbum sibi demum lethalem in insula contraxere.

Alter

²⁾ Vide Cleghorn,

Alter enim eodem adveniens , convalescens a pleuritide , & simul leviori gradu scorbuti affectus erat ; hic a scorbuto quidem liberatus, in nosocomio dysenteriam contraxerat cruentam, qua rediens jam, adhuc graviter laborabat ; adhibui demum remedia in hoc morbo, jam sæpius nobis comprobata, tam ex classe evacuantium quam demulcentium, anodynorum & sistentium, vago incertoque cum effectu, dum melius se habens per aliquot dies mox morbo eodem iterum afficiebatur, & sic continuis labefactatus recidivis demum in nosodochium Massiliense transportabatur, ubi demum cura experientissimi nosodochii ejusdem medici, Mullar, varia illi contra dysenteriam alias efficacia fatis remedia data sunt, omnia incassum, siquidem mox accedente febris hectica post 2 menses ibidem demum conficiebatur, postquam valde emaciatus fuerat, venterque ad dorsum usque quasi retractus erat.

Nec melior erat fors alterius. Hic juvenis robustusque, ante longum tempus gonorrhoeam virulentam morbumque inde venereum contraxerat, gonorrhoea jam sæpius recidiva laborans, navem conscendebat, & cura chirurgi penitus fere curatus infreni libidine iterum ex coitu impuro Lisboæ contrahebat gonorrhoeam ; demum curatus. Massiliæ de novo peccabat.

peccabat. Me hæc omnia adhuc nesciente, consilio chirurgi infimi, solutionem mercurialem aliaque mercurialia ²⁾ plena nimis manu sumserat æger, non vitatis gravioribus diætæ erroribus. Demum me adiit infectus, gonorrhœa quidem curata, sed acutissimis doloribus laborans nocturnis diurnisque præprimis capitis, glandulæ salivales & inguinales tumebant, æger diu salivam tenacem exspuerat, fauces gingivæque tumentes ulcerosæ erant.

Me suadente decoctis lignorum & demulcentibus large utebatur pulveribusque absorbentibus eum floribus sulphuris & camphora, interpositis lenibus catharticis, quibus sumptis melius sibi quidem se habere videbatur; attamen tumoribus maculisque scorbuticis sub finem mensis Augusti affectus, cum reliquis circa initium Septembris in nosodochium navale mittebatur, ubi congrua diætâ vires brevi recuperans, iterum consilium a secundo nosocomi chirurgo flagitabat contra morbum venereum, qui illi mox pulverem anonymum griseum dabat (mercurialem ni fallor) abeuntique plures ejus pulveris doses suppeditabat, quos ex eo tempore clandestino devoraverat.

K 2

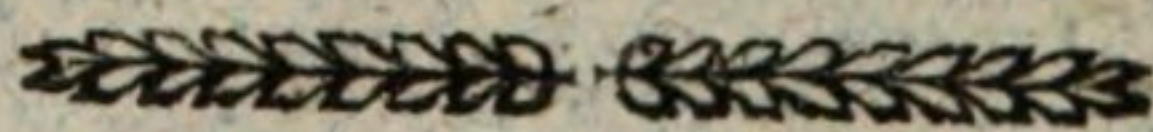
Redeunte

²⁾ Quæ in navibus, præsertim existente constitutione scorbutica, semper veritus fui, hic etiam auctoritatem cel. Lind sequens.

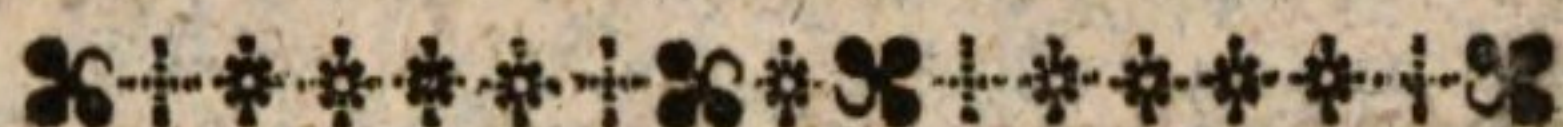

Reduente vero ægroto ad nos prioribus calamitatibus accesserat febris irregularis, nec quotidiana nec tertiana, sed incerto ordine rediens, sub paroxysmo vero acutissimo dolore capitis laborabat æger, a quovis paroxysmo debilior evadebat, qui demum sese certo affigebat tempori, cuivis nempe vespere ac nocti; extra paroxysmum cephalalgia acuta vertiginosa continuabat, pulsus etiam sano multo frequentior & debilior erat, sub paroxysmo idem falsa duritie elevabatur. Vesicatoria applicata brachiis nullum efficere levamen.

Mox iterum ad remedia priora confugiendum censui sc. decocta lignorum, demulcentia, lenia cathartica &c., fixoque paroxysmo non omisi corticem peruvianum varia mixtione & forma proponere, omnia vero sine effectu, filebat quidem febris per aliquot dies, mox vero iterum redibat, hunc itaque etiam ut difficilioris curationis in nosodochium Massiliense deportandum curavi, ubi more medicorum gallicorum apozemata varia aperientia, laxantia, demum febrilia cum cortice peruviano adhibita fuere, omnia vero irrita, siquidem quotidie debilior, quotidie de vehementiori cephalalgia conquerebatur, tumore pallido flavescente in facie imprimis inflatus erat, e lecto surgere nitens ob debilitatem mox in lipothymiam concidebat, & demum mense Februarii animam efflabat.

Mensis

Mensis Novembris.

Initio hujus mensis adhuc prope oras Barbariæ navigabant naves, quibus die 6 relictis Massiliam versus dirigebatur cursus. Minorcam die 9 prætergressæ die 16 stationem Massiliensem attingebant naves, ubi anchoræ jaciebantur; usque ad diem vero 27 in navibus permanere cogebamur; non enim antea in terram egredi nobis permissum fuit. Die 28 ipse navem reliqui Massiliamque petii ibidem hybernandi gratia. Die 2 hujus mensis ad patriam revertebantur naves Mars & Havfruen, quæ vere anni 1772 illuc feliciter pervenere, postquam Lisbonæ hybernaverant.

Primis tribus hujus mensis diebus aquilo spirabat placidus coelo cum sereno, tum caurus etiam placidus satis duobus flabat diebus, africo humido pluviolo die 6 tantum incidente, tum iterum aquilo vehementior tribus durabat diebus, dein vulturnus placi-

dus aëre cum sereno ad diem usque 14, quem caurus procellosus per duos excipiebat dies, iterumque aquilo aëre cum sereno duobus flabat diebus, cui succedebat caurus, ad diem usque 26 durans, qui pluviosus, haud vehemens erat ad diem 21, tum vero procella venementissima ad diem usque 25 saeviebat, adeo, ut anchoris duabus vix teneri potuerint naves. Die 26 & 27 aquilo placidior, ad finem usque mensis durabat.

Hoc mense praesidium solitis navigantium occupatum erat officiis. Jam sub finem prioris mensis penuria metuebatur victualium, qua de causa una tertia pars solitae portionis rescindebatur, & ab initio hujus mensis ad diem 18 usque dimidium tantum carnis & panis concedebatur. Aqua dulcis abunde aderat bonae satis notae, vinique boni sufficiens quantitas. Spiritus vini deerat. Postquam vadum Massiliense attigimus, mox curabat summus Praefectus, ut panis biscotti optimi, carnis recentis olerumque ad nos mitteretur copia.

Omnium nostrarum navium praesidia hoc mense optime valebant, siquidem in navi Grönland 16 tantum aegrotabant morbo vix ullius momenti, intra paucos dies semper sanati; nec aegrotos ullius momenti

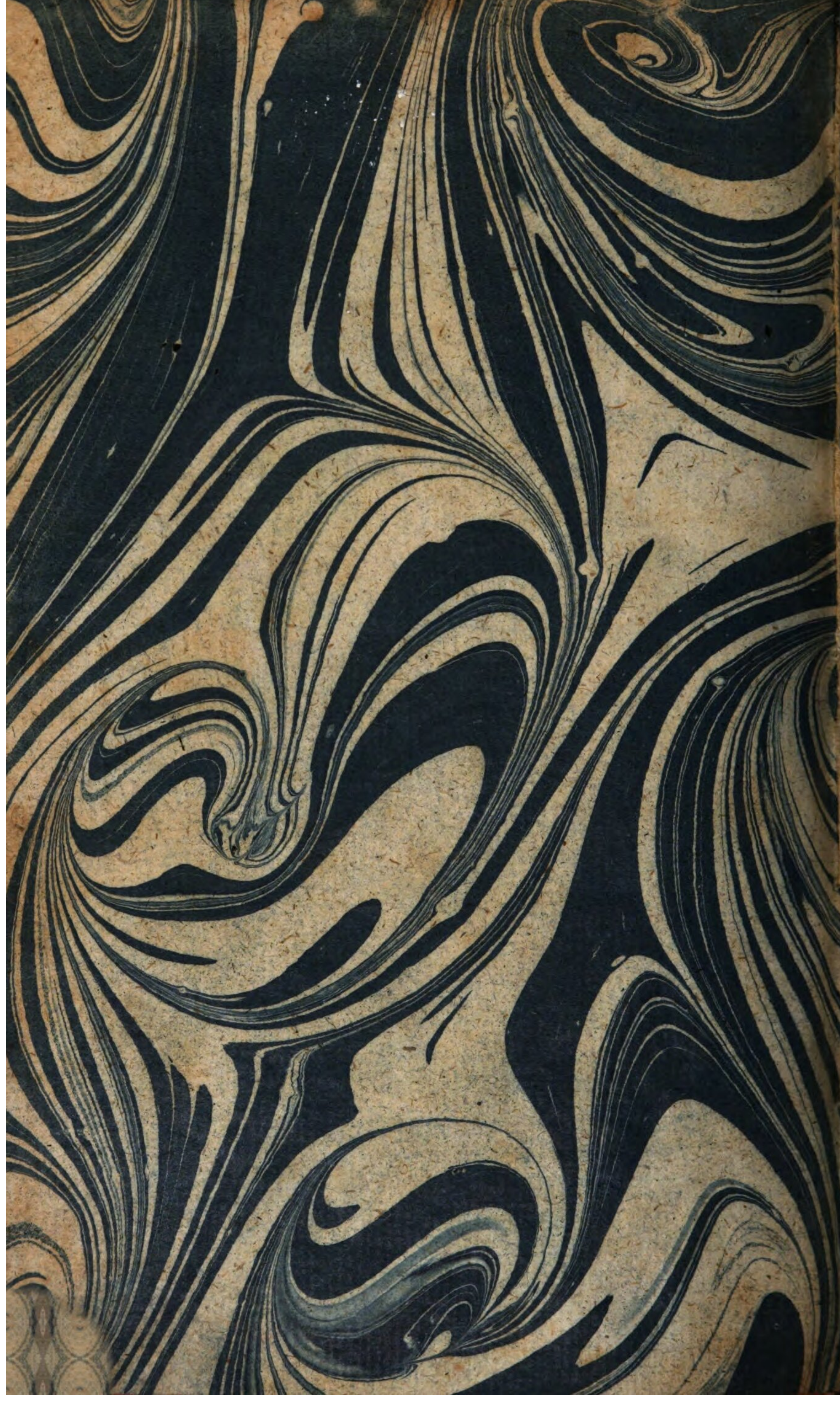
habebat

habebat navis Schleswig, eandemque lætam sortem experiebatur navis Christienfœe.

Anne inter causas hujus felicitatis numeranda erit penuria alimentorum ^s), imprimis carnis salitæ? quæ immodice comesta sine dubio multum obest fanitati classiariorum.

^s) Vir generis & meritorum splendore clarissimus jam ante discessum meum e patria mihi consuluit, ut ad sequentem observationem attentus essem. Dicebat enim in navibus nostris Indiam petentibus morbos mortemque semper gravius præfidiarios vexare, dum lauta illis concedebatur diæta, ex victualibus durioribus, carne, lardoque salitis, limitata vero horum quantitate in toto itinere paucos tantum ægrotare, paucioresque mori.

Aaskow, Urbanus B.

Diarium medici navale, in expeditione Algeriensi conscriptum Annus I

Havnia 1774

Med.g. 1

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10083389-3

VD18 13756095-002